

บทที่ 2



เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การสร้างตัวพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์เจตนา บทบาทหน้าที่และกลวิธีการสร้างตัวพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

1. พระราชประวัติในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. แนวคิดทางวรรณกรรม
 - 2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรม
 - 2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทาน
 - 2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องเล่า
3. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และบทบาทหน้าที่ทางสังคม
 - 3.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
 - 3.2 ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ทางสังคม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลวิธีการแต่งวรรณกรรม
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่า

มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

พระราชประวัติในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (2538:1-2) เรียบเรียงพระราชประวัติในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ 29 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ 2 ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรม

ราชินีนาถทรงพระราชสมภพ วันเสาร์ที่ 1 มกราคม 2423 ทรงพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหาวชิราวุธ

พ.ศ.2431 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระสุพรรณบัฏ เมื่อพระชนมายุได้ 8 พรรษา สถาปนาเป็นเจ้าฟ้า กรมขุนเทพทวารวดีศักดิ์นา 50,000 อย่างสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าต่างกรม ได้ทรงศึกษาวิชาการต่าง ๆ ในพระบรมมหาราชวัง โดยมีพระอาจารย์คือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) พระยาศรีพันธุ์โสภณ ส่วนภาษาต่างประเทศนั้น ทรงศึกษาอยู่ที่โบรตันและแอสคอต

พ.ศ.2437 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ขณะศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ

พ.ศ.2440 ทรงศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก แชนด์เฮิสต์

พ.ศ.2442 ทรงศึกษา ณ วิทยาลัยไครทเชิซ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรงสนักในภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นอย่างมาก

พ.ศ.2450 ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระบรมชนกนาถ เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 เมื่อพระชนมายุได้ 30 พรรษา เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2453 ทรงพระปรมาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” ทรงดำรงในสิริราชสมบัติ 15 ปี เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2468 มีพระราชธิดา 1 พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรมวดี ประสูติแก่ พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากจะทรงพระปรีชาสามารถในด้านการปกครองประเทศแล้ว พระองค์เป็นอัจฉริยะในด้านกวีนิพนธ์และด้านการประพันธ์จนได้รับขนานพระนามว่า “พระมหาวชิราวุธเจ้า” ซึ่งพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ได้ทรงนิพนธ์สรรเสริญพระเกียรติคุณของพระองค์ไว้ว่า

“พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เกือบจะทุกแผนก ในแผนกกวีมีทั้งฉันท์ ลิลิตและกลอน ไซ้แต่เท่านั้น ฉันท์แต่งกันในภาษาไทยมีก็อย่าง โคลงก็อย่าง และกลอนก็อย่าง ก็ทรงพระราชนิพนธ์ไว้แทบจะทุกชนิด ส่วนแผนกร้อยแก้วนั้น ก็ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้มาก อาจแยกได้เป็นหลายประเภท ถ้าเทียบพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วบางเรื่องกับกลอนพระราชนิพนธ์บางแห่ง ก็เห็น ได้ว่ามีลักษณะห่างไกลกันมาก เป็นต้นว่า คำราวีชาทหารซึ่งไม่มีลักษณะของกวีเลย ข่อมคิดเผกกับฉันท์สังวาส ซึ่งเป็นคำกล่าวของกวีล้วนจะหาวิธีเรียบเรียงถ้อยคำอันเป็นของนักรบมิได้ หรือพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วซึ่งเป็นเรื่อง

แสดงธรรมหรือฉันทกถาว่าพุทธศาสนภยิตเหล่านี้ ย่อมเป็นหนังสือต่างชนิดตรงข้ามกับนิทานขบขันหรือกลอน ซึ่งเข้าให้เกิดความหัวเราะนี้เป็นตัวอย่าง

ธรรมดานักประพันธ์ เมื่อถนัดทางไหนก็มักจะทำอยู่แต่ทางนั้น ถ้าจะแต่งหนังสือนอกทางออกไปอย่างว่าแต่ทางตรงข้าม ถึงเพียงแต่คิดทางที่คุ้นเคยเท่านั้นก็ไม่ใคร่ได้ แต่พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 มีวงกว้าง แพบจะนิยมทั่วไปทุกประเภทแห่งการแต่งหนังสือ มีลักษณะแปลกพิเรนทร์ไกลกัน โดยประการที่แสดงมาแล้วจนทำให้ต้องกล่าวว่า บุรุษซึ่งมีความสามารถกว้างขวางทั่วไปถึงทุกแผนกแห่งการแต่งหนังสือนั้นมีน้อยนัก”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้งสมาคมขึ้นได้หมู่หนึ่ง พระราชทานชื่อว่า “ทวีปัญญาสโมสร” มีเจ้านายและข้าราชการเป็นสมาชิกเป็นอันมาก ในเวลานั้น ยังไม่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ทรงพระอิสริยยศในตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ประทับอยู่ที่พระราชวังสราญรมย์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ใช้สวนสราญรมย์เป็นสำนักของสโมสร สโมสรได้ออกหนังสือพิมพ์รายเดือนชื่อว่า “ทวีปัญญา” ได้ทรงชักชวนผู้สันทัดในการแต่งหนังสือมาเรียบเรียงเรื่องต่าง ๆ ส่งลงพิมพ์หลายท่าน แต่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้มากกว่าผู้อื่น หนังสือซึ่งผู้อื่นแต่งนั้นอันที่จริงก็ทอดพระเนตรหรือทรงแก้ไขก่อนส่งลงพิมพ์แทบทั้งนั้น เพราะฉะนั้นถึงแม้จะมีข้าราชการในพระองค์เป็นเจ้าหน้าที่ที่เสมอว่าทรงจัดเองแทบทั้งสิ้น เว้นแต่เมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนินทางไกลแรมหลายเดือน (เช่น มณฑลพายัพ เมื่อยังไม่มีรางรถไฟ) จึงได้พระราชทานมอบภาระไว้ให้แก่ผู้ทรงไว้พระราชหฤทัย ได้จัดออกหนังสือตามลำพังเวลาเสด็จไม่อยู่คั้งนี้บ้าง แต่เป็นเช่นนั้นน้อย

นิทานบางเรื่องชนิดที่ทรงพระราชนิพนธ์ลงพระอภิไธยตรง ๆ ก็มี ทรงใช้นามอื่นก็มี นามเหล่านั้นทรงใช้หลายนาม จำเพาะในทวีปัญญามี “น้อยลา” “สุกรีพ” “นายแก้วนายขวัญ” เป็นต้น จะเห็นได้ว่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีจำนวนมาก ทั้งที่แพร่หลายและไม่แพร่หลายมีหลายสิบเรื่อง ย่อมแสดงได้ว่า พระองค์ทรงเป็นกวีที่ทรงพระปรีชาญาณมาก นับว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นเสมือนองค์อุปถัมภ์ในด้านวรรณคดีของชาติ งานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ท่านจึงเป็นที่สนใจและนำศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

ประยูร สิริพันธ์ (มปป.: 226-227) ได้กล่าวไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือมากที่สุด ทั้งนี้แม้พระองค์จะทรงมีพระราชภาระการบริหารราชการแผ่นดินมากเพียงใด ก็ยังทรงเป็นพระราชภาระทำนุบำรุงวิชาการหนังสือไทยอย่างต่อเนื่อง ทรงหาเวลาพระราชนิพนธ์บทประพันธ์ต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง โดยใช้พระนาม

จริงและพระนามแฝงและบางแห่งไม่ลงพระนามใด ๆ เลย ซึ่งปรากฏจากการคำนวณของท่านผู้ทรงความรู้แล้ว พระราชนิพนธ์ของพระองค์มีจำนวนถึง 200 กว่าเรื่อง และที่ยังมีปรากฏอยู่ประมาณ 100 เรื่อง

นอกจากนี้ ประยูทธ ลิทธิพันธ์ (มปป.: 231-244) ได้สรุปและแยกแยะพระปรีชาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านนักการทหาร พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทปลุกใจให้รักชาติ นอกจากนั้นยังทรงพระราชนิพนธ์สารคดีอันเกี่ยวกับการทหารลงในหนังสือคู่มือศึกษา สมุทรสาร และหนังสืออื่น ๆ อีก

2. ด้านนักวาทยศิลป์ พระองค์ทรงเป็นนักวาทยศิลป์ชั้นเยี่ยม มีพระบรมราโชวาทที่ประทับใจที่สุดอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมราโชวาทต้อนรับทหารอาสาที่กลับมาจากงานสงครามในทวีปยุโรปซึ่งถือเป็นพระบรมราโชวาทที่กลั่นออกมาจากพระวิญญานอันแท้จริงของพระองค์ท่าน

3. ด้านนักศาสนา พระองค์ทรงฝึกฝนและทรงเสียดสละเวลาศึกษาศาสนาสำคัญของโลกทุกศาสนาและทรงลงมติว่าพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งที่สักระยะของพระองค์ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก ดังจะเห็นได้จากทรงผนวชและศึกษาการพระศาสนากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ยิ่งกว่านั้นยังทรงชักชวนข้าราชการสวดมนต์ไหว้พระและทรงอธิบายสั่งสอนพระพุทธคุณอยู่เสมอ ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่แสดงตนเป็นพุทธมามกะตามแบบของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับศาสนาไว้หลายเรื่อง มีทั้งเทศนา ปาฐกถา ตลอดจนบทกวี หนังสือเกี่ยวกับศาสนาที่สำคัญ คือ “เทศนาเสือป่า” กับ “พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร” และพระราชนิพนธ์แปลเทศนามงคลพิเศษกถาเป็นภาษาอังกฤษ จนรัฐบาลพม่าได้ขอพระบรมราชานุญาตเอาไปใช้สั่งสอนทหารด้วย

4. ด้านนักกวี พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถทรงพระราชนิพนธ์ได้ทุกแบบ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน รวมทั้งโคลงของไทยสมัยโบราณ สมัยขวนพ่าย เช่น จิตรลดา วิชชุมาลี หนังสือพระนลคำหลวง บทกวีที่ทรงพระราชนิพนธ์มีตั้งแต่เสภา สักวา ละครร้อง ละครรำ นิราศ โขน ลิเก เป็นต้น

5. ด้านนักศิลปิน นอกเหนือจากทรงเป็นเอศะทัตตะในทางนิพนธ์แล้ว ยังแสดงละครได้ดีเยี่ยม บทละครของพระองค์มีทุกรูปแบบ มีทั้งปลุกใจให้รักชาติบ้านเมือง เสียดสละ ลีกลับ โลก โผน ผจญภัย ตลกขบขัน โศกสลด สะเทือนใจ และเรื่องที่แปลมาจากบทละครของเชกสเปียร์ ตลอดจนจากบทละครสันสกฤต นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์บทละครเป็นภาษาอังกฤษ 10 กว่าเรื่องและภาษาฝรั่งเศสอีกด้วย

6. ด้านนักหนังสือพิมพ์ พระองค์ทรงมีพระบุคลิกภาพในด้านหนังสือพิมพ์โดยครบครัน ทั้งนี้เพราะพระองค์เป็นทั้งเจ้าของหนังสือพิมพ์และทรงพระราชนิพนธ์บทความทั้งเรื่องงานบ้านเมืองลงในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และในหนังสือรายคาบอื่น ๆ บทความที่สำคัญยิ่งเกี่ยวกับความเป็นชาตินิยมของพระองค์ก็คือ “เมืองไทยงัดคืนเถิด” อันเป็นบทความที่ขึ้นมาก นอกจากนี้ยังมีโคลนติดล้อบางบทอีกด้วย

7. ด้านนักประวัติศาสตร์ ความปรารถนาในเรื่องในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของพระองค์มีประจักษ์หลักฐานอยู่มาก ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ เช่น เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วง สันนิษฐานพระร่วง สันนิษฐานท้าวแสนปม และสงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์ เป็นต้น

8. ด้านนักวรรณคดี วรรณคดีที่เกี่ยวกับของอินเดียโบราณ โดยเฉพาะแล้วพระองค์เป็นเอตะทัตตะด้านนี้อย่างมาก ทั้งนี้ นอกจากพระองค์จะทรงอธิบายทำความเข้าใจกระจ่างชัดในวรรณคดีไทยที่สืบเนื่องมาจากอินเดีย เช่น เรื่องรามเกียรติ์แล้ว ยังทรงพระราชนิพนธ์เรื่องมัทนะพาธาที่ทรงปรับปรุงชื่อตัวละครและภูมิประเทศได้อย่างเหมาะสมตามยุคแห่งมหากาถวรรค วรรณคดีเล่มสำคัญที่ทรงพระราชนิพนธ์มีอยู่หลายเรื่อง เช่น พระนลคำหลวง ศกุนตลา นารายณ์สิบปาง เป็นต้น

9. ด้านนักนิทาน พระราชนิพนธ์ของพระองค์ที่เป็นกระบวนนิทานที่ทั้งชวนขันและไม่ชวนขันมีอยู่จำนวนมาก เช่น นิทานทองอินและนิทานสั้น ๆ ที่ให้แง่คิดขบขัน ซึ่งลงพิมพ์อยู่ในหนังสือทวีปัญญา ต่อมาได้มีผู้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มขึ้น

10. ด้านนักวิจารณ์ พระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า การวิจารณ์เป็นอุปกรณ์สำคัญของการแต่งหนังสือ ดังนั้นไม่เพียงแต่จะทรงพระราชวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นในรัชสมัยของพระองค์เท่านั้น หากพระองค์ยังทรงเปิดโอกาสให้ผู้สนใจในวิชาหนังสือได้ส่งหนังสือไปให้ทรงช่วยเหลือตรวจแก้ ขัดเกลา และทรงพระราชวิจารณ์ ดังเช่นหนังสือสำคัญของพระยาศรีสุนทรโวหารคือ หนังสือ “อิตรราชคำฉันท์” เป็นต้น

11. ด้านนักกฎหมาย พระองค์ทรงเป็นนักกฎหมายที่ยิ่งใหญ่ ปรากฏว่า หนังสือกฎหมายที่สำคัญของพระองค์มีหัวข้อกฎหมายนานาประเทศ แผนกคดีเมือง นอกจากนี้ก็มีอธิบายปลีกย่อยกระจัดกระจายอยู่ตามหนังสือต่าง ๆ อีกมาก

12. ด้านนักสุขวิทยา หนังสือที่มีประจำทุกบ้านของข้าราชการส่วนมากในสมัยนั้นได้แก่ หนังสือกันป่วย ซึ่งพระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์คำแนะนำไว้ในแบบสั่งสอนเสื่อป่า ลูกเสื่อ ซึ่งนับว่ามีประโยชน์มาก

13. ด้านนักจิตรกร พระองค์ทรงเป็นนักเขียนภาพ ภาพที่ทรงเขียน โปรดภาพลัทธิมากที่สุดปรากฏในหนังสือคฤติตสมิตหรือหนังสือที่รวมภาพไว้เป็นเล่ม เช่น หนังสือผีพระหัตถ์ชนิดภาพลัทธิเส้นหมึกและหนังสือภาพลัทธิเส้นขาด

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นอัจฉริยะในด้านการประพันธ์อย่างแท้จริง ทรงสามารถพระราชนิพนธ์ได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง รวมถึงทรงเป็นนักวิจารณ์ นักหนังสือพิมพ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถด้านวรรณคดีวรรณกรรมของพระองค์อย่างแท้จริงควบคู่กับพระปรีชาสามารถในด้านการปกครองประเทศของพระองค์อย่างสมบูรณ์

แนวคิดทางวรรณกรรม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรม

งานประพันธ์หรือวรรณกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ งานประพันธ์ชั้นดีถือเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งในบรรดางานสร้างสรรค์ประเภทอื่น ๆ เช่น ดนตรี ภาพเขียน หรืองานศิลปะทั้งหลาย งานประพันธ์สมัยโบราณจะเป็นรูปภาพพูดในแบบกบฏกลอนที่ไพเราะมีการท่องจำสืบทอดต่อกันมา เมื่อถึงสมัยหลังที่มีตัวหนังสือ มนุษย์จึงได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานจนกลายเป็นวรรณกรรมที่ทุกคนรู้จักกันทั่วไป ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงวรรณกรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ความหมายของวรรณกรรม

คำว่า วรรณกรรม นั้น กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517:5) ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งที่เขียนขึ้นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดหรือความมุ่งหมายใด เช่น คำอธิบายวิธีใช้กล้องถ่ายรูป รวมทั้งใบปลิว หนังสือพิมพ์ นวนิยาย

ด้าน พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2521:11) อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นผลิตผลของมนุษย์ เป็นงานสร้างสรรค์ศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ไม่ว่าจะมีความหมายแบบใดก็ตาม มีขอบเขตถึงงานเขียนทุกชนิด เช่น วรรณคดี นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ รวมทั้งวรรณกรรมที่เล่าสืบทอดกันด้วยปาก

วิภา กงกะนันท์ (2533:2) อธิบายความหมายของวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรมหมายถึง ศิลปะประเภทหนึ่งที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องสื่อสาร กล่าวคือ เป็นผลงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ และที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นก็ด้วยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อบรรยายความรู้สึก ความคิด ความฝัน อารมณ์ จินตนาการหรือประสบการณ์ส่วนตัวออกมาให้ปรากฏในรูปแบบอย่าง

หนึ่ง อาจเพียงเพื่อแสดงนามธรรมต่าง ๆ ข้างต้นออกมาให้ปรากฏเพื่อตัวของมันเองเท่านั้นหรืออาจเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ส่วน ปัญญา บริสุทธ (2534:1) กล่าวถึงความหมายของวรรณกรรมไว้ว่า คำว่า วรรณกรรมเรื่องราวแปลตามรูปศัพท์ว่าทำให้เป็นหนังสือซึ่งเป็นความหมายที่กว้างนั้นคือการเขียนหนังสือ จะเป็นข้อความสั้น ๆ หรือจะเป็นเรื่องราวสมบูรณ์ก็ได้ เช่น ข้อความที่เขียนตามฝาผนังอาคารหรือตามกำแพงวัด โบปลิว ป้ายโฆษณาต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงบทความหรือหนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มทุกชนิด เช่น ตำรา นวนิยาย กาพย์ กลอนต่าง ๆ ถือเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น

อีกทั้ง วิบูลย์วรรณ มุติกะนุเคราะห์ (2549:9) อธิบายความหมายของวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรมในทางกฎหมาย หมายถึง งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และหมายรวมถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย ส่วนวรรณกรรมในความหมายที่ใช้กันทั่วไป หมายถึง งานเขียนทุกชนิด ไม่ว่าจะป็นรูปแบบใด หรือจุดมุ่งหมายใด ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง จะเขียนตามสถานที่ใด ๆ ก็ได้เช่น ตามฝาผนังอาคารตามกำแพงวัด โบปลิว ป้ายโฆษณาต่าง ๆ หรือเป็นรูปเล่มหนังสือก็ได้และยังหมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อ ๆ กันมาด้วยปากเปล่า ที่เรียกว่า มุขปาฐะ อย่างเช่นนิทานชาวบ้านและบทเพลงต่าง ๆ อีกด้วย

นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556:1,100) ให้ความหมายไว้ว่า น.งานหนังสือ, งานประพันธ์, บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองเช่น วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของเสถียรโกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรมประเภทสื่อสารมวลชน

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งเขียนขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ตาม ทั้งที่ได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้รับการตีพิมพ์จะเป็นข้อความสั้น ๆ หรือเรื่องราวสมบูรณ์ก็ได้และจะมีรูปแบบใดก็ได้

2) ประเภทของวรรณกรรม

การจัดแบ่งประเภทของวรรณกรรมนั้น นักวิชาการได้แบ่งประเภทออกเป็นหลายลักษณะ ดังนี้

рінฤทัย สัจพันธุ์ (2526:2-3) ได้อธิบายว่าวรรณกรรมในปัจจุบันมี 4 ประเภท ได้แก่

1. สารคดี เป็นรูปแบบการเขียนที่มุ่งเน้นเรื่องข้อเท็จจริงความถูกต้องเป็นสำคัญ สารคดีในปัจจุบันแยกประเภทย่อยได้มาก เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติและอัตชีวประวัติ ตลอดจนบทความในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทวิจารณ์ บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

2. นวนิยายและเรื่องสั้น เป็นรูปแบบการเขียนบันเทิงคดีอย่างใหม่ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง มีแนวการเขียนแสดงได้หลายแบบ เช่น ประเภทรักพาฝัน ประเภทชีวิตครอบครัว ประเภทจิตวิทยา ประเภทลึกลับ เป็นต้น

3. บทละคร บทละครที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเป็นแบบบทละครพูดหรือละครเพลง ประกอบบริวาร บทละครปัจจุบันมีทั้งที่เป็นบทละครแปล บทละครแปลง และบทละครที่แต่งขึ้นโดยใช้กลวิธีการแสดงออกแบบตะวันตก เช่น การใช้สัญลักษณ์ การเสนอแนวคิดแบบใหม่ ๆ มีข้อนำสังเกตว่าบทละครปัจจุบันที่เขียนขึ้นบางเรื่อง ไม่ได้เขียนเพื่อนำไปใช้ในการแสดงจริง แต่ใช้เป็นบทสำหรับอ่าน โดยใช้รูปแบบของบทละครเป็นสื่อ

4. ร้อยกรอง ลักษณะร้อยกรองปัจจุบันมุ่งเน้นในด้านการเสนอข้อคิดเห็นมากกว่า การเสนอความไพเราะงดงามตามหลักวรรณศิลป์ ร้อยกรองปัจจุบันมีขนาดสั้น ใช้ถ้อยคำง่ายบางที่ ก้าวร้าว รุนแรง ไม่เคร่งครัดในเรื่องฉันทลักษณ์ ไม่สนใจขนบนิยมในการแต่ง เนื้อหาแสดงแนวคิดกว้างขวางเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ตามสภาพที่พบเห็น ไม่สร้างจินตนาการ ไกลตัว เช่นในบทร้อยกรองสมัยก่อน

ส่วน ธวัช ปุณโณทก (2527:11-12) ได้จัดแบ่งประเภทของวรรณกรรมไว้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสารคดี (Non-Fiction) คือวรรณกรรมที่มีความมุ่งหมายที่จะแสดงความรู้ ความคิด ความจริง ความกระจ่างและเหตุผลเป็นสำคัญ อาจจะเขียนเชิงอธิบาย เชิงวิจารณ์ เพื่อมุ่งตอบความอยากรู้อยากเห็นให้แก่ผู้อ่าน และก่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญาแก่ผู้อ่าน ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น ความเรียง บทความ สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ อนุทิน จดหมายเหตุ เป็นต้น และประเภทบันเทิงคดี (Fiction) คือ ข้อเขียนเรื่องราวที่ผู้เขียนมุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์หลักและให้ข้อคิด คตินิยม หรือสอนใจ แก่ผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์รอง ซึ่งจำแนกย่อยได้ดังนี้ คือ นวนิยาย เรื่องสั้น และบทละคร

อีกทั้ง บุญยงค์ เกศเทศ (2536:93-123) ได้แบ่งประเภทของบันเทิงคดีไว้อย่างละเอียดและหลากหลายถึง 7 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. นิทาน เป็นบันเทิงคดีที่น่าจะเกิดขึ้นก่อนประเภทอื่น มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เนื้อหาสาระมุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจจะมีแนวทางคติ ความเชื่อหรือคุณธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตสอดแทรกอยู่

2. เรื่องสั้น เป็นบันเทิงคดีที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงมาจากนิทาน โดยนำแนวความคิดตะวันตกเข้ามาประสมประสาน เป็นเรื่องที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของผู้แต่งโดยอาศัยเหตุการณ์และภาวะแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัย

3. นวนิยาย เป็นบันเทิงคดีที่เขียนขึ้นมาเพื่อบรรยายพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม อาจจะได้เค้าจากความจริงหรือจินตนาการขึ้นมาเอง หรือผสมผสานระหว่างเค้าความจริงกับจินตนาการก็ได้

4. บทภาพยนตร์ เป็นบันเทิงคดีที่เขียนขึ้นมาเพื่อบรรยายประกอบภาพยนตร์ในยุคแรก แล้วต่อมาก็ได้พัฒนามาเป็นบทภาพยนตร์ที่มีความเหมาะสมกับตัวละคร ฉากและการถ่ายทำ โดยให้นักแสดงเป็นผู้พูดเองตามบท

5. บทละคร เป็นบันเทิงคดีที่เขียนขึ้นเพื่อใช้แสดง มุ่งความเพลิดเพลินความสะเทือนอารมณ์ ตลอดจนมุ่งแสดงศิลปะ ซึ่งจะมีวิธีการถ่ายทอดที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทของบทละครนั้น ๆ เช่น ละครพื้นทาง ละครพูด ละครวิทยุ เป็นต้น

6. วรรณกรรมเพลง เป็นบันเทิงคดีที่มีสาระหลากหลาย สามารถเข้าถึงผู้รับได้ดีกว่าบันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ

7. วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นบันเทิงคดีที่ผู้เขียนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย แต่ละกลุ่ม เช่น เป็นบทร้อยกรองง่าย ๆ สั้น ๆ เทพนิยาย เรื่องเล่า เป็นต้น

ด้าน วิบูลย์วรรณ มุสิกะนุเคราะห์ (2549:51-52) ได้อธิบายถึงการแบ่งประเภทของวรรณกรรมโดยอาศัยการแบ่งตามลักษณะฉันทลักษณ์ ได้แก่ วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว แบ่งได้ 2 ชนิด คือ สารคดีและบันเทิงคดี และวรรณกรรมร้อยกรอง แบ่งได้ 2 ชนิด คือ ร้อยกรองตามฉันทลักษณ์เดิมและร้อยกรองตามฉันทลักษณ์ที่กำหนดใหม่

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วรรณกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสารคดี เป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นความจริงและมีความถูกต้องของข้อมูล และประเภทบันเทิงคดี เป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีรูปหลากหลายและอาจให้ข้อคิดข้อเตือนใจแก่ผู้อ่าน ซึ่งรูปแบบของวรรณกรรมสามารถเป็นได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง

3) องค์ประกอบของวรรณกรรม

นักวิชาการได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณกรรมไว้ ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส (2544:17-24) อธิบายว่า วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีมีองค์ประกอบ 10 ข้อ ได้แก่

1. โครงเรื่อง (Plot) คือ การกำหนดเหตุการณ์เรื่องราวใดเรื่องหนึ่งไว้เป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดผลอย่างหนึ่งตามมา ซึ่งในโครงเรื่องจะต้องมีการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องและการปิดเรื่อง

2. แนวคิดหรือแก่นเรื่อง (Theme) คือ สาระสำคัญหรือแก่นเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เขียนขึ้น แก่นเรื่องจะทำหน้าที่สะท้อนประเด็นสำคัญของการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นและเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร

3. ตัวละคร (Characters) คือ ผู้มีบทบาทปรากฏอยู่ในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของก็ได้ โดยปกติแล้วตัวละครในเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชนจะมีน้อย ทั้งนี้เพื่อความกระชับฉับไวในการดำเนินเรื่อง

4. ฉาก (Setting) คือ สถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง เช่น ภาพทุ่งนา ห้องนอน ถนน บรรยากาศ ที่ได้มีการเอ่ยถึง พรรณนาถึง พูดถึง

5. บทสนทนา (Dialogues) คือ คำพูดโต้ตอบระหว่างตัวละครในเรื่องที่เขียนถึง ซึ่งบทสนทนาดังกล่าวนี้จะต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะของตัวละคร ถ้าเป็นตัวร้าย คำพูดกิริยามารยาทจะต้องมีความสอดคล้องให้สมกับเป็นตัวร้ายของเรื่องเป็นต้น

6. ทัศนนะ มุมมอง (Point of View) หมายถึง กลวิธีการเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านรับทราบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผ่านผู้เล่าเรื่องออกไปด้วยการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 3 ให้เป็น ผู้คลี่คลายขยายเรื่องให้ผู้อ่านได้รับรู้ในมุมมองที่ผู้เขียนกำหนดให้ผู้เล่าเรื่องเลือกใช้

7. การเปิดเรื่อง (Opening) คือ การเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องที่จะเขียน เพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามงานเขียนเรื่องนั้น ๆ

8. การดำเนินเรื่อง (Action) คือ การกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทเรื่องราวไปตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ในโครงเรื่องที่ละบททีละตอน เพื่อบ่งบอกเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

9. การปิดเรื่อง (Ending) คือ การจบเรื่องซึ่งจะคลี่คลายปมสงสัย ปมปัญหาทั้งหมดลง ถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax)

10. ท่วงทำนองในการเขียน (Style) คือ สลีลาการใช้ถ้อยคำสำนวน เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด เจตคติของนักเขียน ซึ่งระบายความลึกซึ้ง ความชัดเจนชีวิต สะท้อนความคิดออกมาเป็นตัวหนังสือ มีลักษณะคล้ายท่วงทำนองของดนตรีที่มีทั้งความนุ่มนวล แข็งกร้าว อ่อนหวาน โศกเศร้า หรือร่าเริง ซ่อนอยู่ในตัวเอง

ด้าน มาโนช คินตานสกุล (2547:65-66) กล่าวถึง องค์ประกอบของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีไว้ว่ามีองค์ประกอบของเรื่องและผู้เขียนสร้างขึ้นมาให้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะประกอบด้วยโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา แก่นเรื่อง และกลวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งองค์ประกอบของวรรณกรรมต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจะต้องมีกลวิธีการเขียน โดยพิจารณาจากส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเปิดเรื่อง ผู้แต่งใช้วิธีการสร้างความสนใจในการเปิดเรื่องอย่างไร เช่น บทสนทนา บรรยาย ฉาก เสียง เป็นต้น และสามารถทำให้เกิดความรู้สึกสนใจได้จริงหรือไม่ การเปิดเรื่องมีผลต่อการดำเนินเรื่องอย่างไร

2. การเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องหรือที่เรียกว่า มุมมอง ผู้เขียนเลือกใช้วิธีการเช่นไร สามารถทำได้แบบเนียน กลมกลืนมากน้อยเพียงใด

3. การดำเนินเรื่อง การเขียนบันเทิงคดีสามารถที่จะเลือกใช้การดำเนินเรื่องได้หลายลักษณะ ผู้อ่านจะต้องพิจารณาว่า ผู้เขียนเลือกใช้วิธีการใด เช่น ตามลำดับเวลาหรือย้อนกลับไปกลับมา เป็นต้น ผู้เขียนทำได้น่าสนใจเพียงใด การเคลื่อนไปของเนื้อเรื่องสมเหตุสมผลหรือไม่อย่างไร

4. การผูกเรื่อง ผู้เขียนสร้างเรื่องขึ้นมาโดยอาศัย ปัญหาหรือปมอะไร มีความน่าสนใจ น่าติดตาม เป็นเหตุเป็นผลหรือสมจริงเพียงใด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อขมวดปม คลี่คลายปมได้อย่างกลมกลืนหรือไม่ อย่างไร

5. การสร้างฉาก ในที่นี้ หมายถึง สถานที่ เวลา บรรยากาศ ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาในเรื่อง บันเทิงคดีมีความสำคัญต่อเรื่องอย่างไร นอกจากจะพิจารณาความสมจริง ความเป็นธรรมชาติแล้ว ควรจะพิจารณาความสำคัญหรือคุณค่าของฉากที่มีต่อเนื้อเรื่องด้วย

6. การสร้างตัวละคร เรื่องบันเทิงคดีแต่ละประเภทอาจจะมีจำนวนตัวละครที่แตกต่างกัน การที่ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นมาในเรื่องให้เป็นตัวเอกตัวประกอบ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย มีวิธีการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละครนั้นอย่างไร เช่น บรรยาย ให้สนทนา ให้ตัวละครตัวอื่นแนะนำ เป็นต้น แต่ละวิธีที่ใช้กับตัวละครแต่ละตัวมีผลต่อความสมบูรณ์ของตัวละครและมีผลต่อเรื่องอย่างไร

7. การสร้างบทสนทนา เนื่องจากบทสนทนาของตัวละครในเรื่องบันเทิงคดีมีอิทธิพลต่อเรื่องหลายประการ เช่น บอกลักษณะตัวละคร ช่วยดำเนินเรื่อง สะท้อนแนวคิด เป็นต้น ผู้เขียนให้ความสำคัญหรือพิถีพิถันต่อการสร้างบทสนทนาเพียงใด อย่างไร วิธีการสร้างบทสนทนาในเรื่องทำอย่างไร มีความน่าสนใจ น่าประทับใจ มีความเหมาะสมกับตัวละครอย่างไร

8. การปิดเรื่อง มีหลายแบบ ผู้เขียนเลือกใช้แบบใด มีวิธีการจบเรื่องแบบนั้นให้น่าประทับใจได้อย่างไรหรือการเลือกใช้วิธีจบของเรื่องนั้น ๆ ผู้แต่งใช้ได้เหมาะสมหรือไม่ ทำให้เกิดผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามหรือเห็นด้วยหรือไม่ว่าเรื่องจะต้องจบเช่นนั้นจริงๆ

จากคำอธิบายของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของวรรณกรรมประกอบด้วย โครงเรื่อง แนวคิดหรือแก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา ทรรศนะหรือมุมมอง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องและการปิดเรื่อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทาน

นิทานเป็นเรื่องที่มีการเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมา ในครั้งสมัยโบราณถือเป็นประเพณีโดยมีผู้เล่าที่มีความสามารถและเป็นบุคคลที่น่านับถือ นิทานมีการเล่ากันในทุกชาติ ทุกภาษา เนื้อหาของนิทานที่เล่าเป็นเรื่องราวที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความดีความงามและเรื่องการยกย่องเชิดชูปลูกจิตสำนึกของคนให้ประพฤติอยู่ในความดี นิทานมีหลายรูปแบบและมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับ บันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับนิทานไว้อย่างหลากหลายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ความหมายของนิทาน

ความหมายของนิทานซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งนั้น มีผู้ให้ความหมายเอาไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะว่านิทานเป็นบันเทิงคดีเก่าแก่ของสังคมไทย ดังที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กอบกุล อิงคุทานนท์ (ม.ป.ป.:138) อธิบายความหมายของนิทานว่า คือเรื่องเล่าซึ่งบรรยายเป็นร้อยกรองหรือร้อยแก้วก็ได้ โดยมีเค้าโครงเรื่องที่ไม่ซับซ้อน โดยความหมายกว้าง ๆ อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องสั้น แต่เรื่องสั้นนั้นจะมีความหมายเฉพาะและมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว

ส่วน แปลก สนธิรักษ์ (2506:166) กล่าวไว้ว่า นิทาน เป็นคำศัพท์ภาษาบาลี แปลว่า เหตุการณ์เล่าเรื่อง นิยาย และมีคำศัพท์ นิทานกลา แปลว่า การเล่าเรื่อง

ขณะที่ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2545:5-6) อธิบายความหมายของนิทานไว้ว่า คำว่านิทานมีความหมายกว้างเหมือนคำว่า เทล (tale) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายรวมได้ทั้งเรื่องราวของเหตุการณ์ที่เป็นจริงและเรื่องที่แต่งขึ้น ส่วนความหมายของนิทานในแง่คติชนวิทยา หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา จนถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

เช่นเดียวกับ มาโนช ดินลานสกุล (2547:34) ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าหรือเรื่องแต่งที่สืบทอดกันมาเพื่อความบันเทิง อาจแทรกคติ ความรู้ต่าง ๆ เข้าไว้และมีลักษณะเป็นจินตนาการ ไม่มุ่งความสมจริง มีความหมายรวมถึงเรื่องเล่าประเภทอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556:634) ให้ความหมายของ นิทาน ไว้ว่าหมายถึง น.เรื่องเล่าที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป; เหตุ เช่น โรคนิทาน; เรื่องเดิม เช่น วัตถุนิทาน (ป.)

ดังนั้นสรุปได้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบทอดต่อกันมาหรือเรื่องที่ตั้งขึ้น มีเนื้อเรื่องไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีคติสอนใจให้แก่ผู้อ่าน

2) ประเภทของนิทาน

นักวิชาการด้านนิทานหลายท่านได้จำแนกประเภทของนิทานไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งการจำแนกนั้นมีหลายลักษณะ ดังนี้

กึ่งแก้ว อัครถาวร (2519:12-14) ได้กล่าวถึงรูปแบบหรือประเภทของนิทานไว้ว่ามีรูปแบบที่เป็นหลักใหญ่ ดังนี้

1. เทพนิยายเป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นเจ้าชาย เจ้าหญิงเป็นตัวเอก เจ้าชายเก่งกล้าสามารถผจญอุปสรรค พบเจ้าหญิงและครองรักกัน เช่น สโนไวท์ ซินเดอเรลลา
 2. นิทานชีวิต เป็นนิทานที่มีพระเอกนางเอก มีการต่อสู้และการครองรักกัน เช่น นิทานชุดอาหรับราตรี นิทานทรงเครื่องของไทย
 3. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีวีรบุรุษ มีการลำดับเหตุการณ์การผจญภัย การต่อสู้หลายเหตุการณ์เป็นอนุกรม เช่น การผจญภัยของ The seus Hercules
 4. นิยายประจําถิ่นเป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นมนุษย์ ผี เทวดา สัตว์ โคร่งเรื่องจะมีการกระทำและความสำคัญของบุคคลในท้องถิ่น อำนาจของผีสิงเทวดา ซึ่งทัศนคติของผู้เล่าจะเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นหรือปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นจริง เช่น เมืองลับแล เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก
 5. นิยายอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่ตอบคำถามว่าทำไมเพื่ออธิบายความเป็นมาของสัตว์ บุคคล สิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น ทำไมจึงเกิดจันทรคราส ทำไมมดตะนอยจึงเอวคอด
 6. ตำนานและเทพปกรณัม ประกอบด้วยอนุภาคว่าด้วยต้นกำเนิดของจักรวาล โลก มนุษย์ สัตว์ สิ่งของกับว่าด้วยโครงสร้าง ความสัมพันธ์และกฎเกณฑ์ ตลอดจนคุณและโทษของพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น พระพิฆเนศวร์ พระมณูกับน้ำท่วมโลก
 7. เรื่องสัตว์ เป็นนิทานที่มีตัวละครเอกเป็นสัตว์ หากเล่าเชิงเปรียบเทียบ กับชีวิตมนุษย์เพื่อให้คิดสอนใจ เรียกว่านิทานอุทาหรณ์ เช่น ราชสีห์กับนกกันทลกละ
 8. มุขตลก เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นคนทุกประเภท เหตุการณ์ขัดแย้งที่ผู้ฟังมองด้วยอารมณ์ขันไม่ถือโทษ เช่น ศรีธนันชัย เรื่องประเภทตลกเร่ขายชี
- ฝ่าย ลมูล จันท์นหอม (2533:29-30) ได้กล่าวถึงวิธีการแบ่งประเภทของนิทานตามแนวต่าง ๆ ดังนี้

1. การแบ่งนิทานตามเขตพื้นที่เป็นการแบ่งนิทานตามสถานที่ที่นิทานนั้น ๆ เกิดขึ้นตามลักษณะภูมิศาสตร์ของโลก และตามแหล่งชุมชนใหญ่ ๆ ของโลก ที่รวมกันเป็นชนชาติที่มีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น เขตอินเดียและชนชาติยิว เป็นต้น

2. การแบ่งตามแบบของนิทาน เป็นการแบ่งโดยอาศัยรูปแบบของนิทานเป็นหลัก เช่น นิทานเทพนิยาย นิทานสัตว์ นิทานขบขัน เป็นต้น

3. การแบ่งนิทานออกเป็นชนิด

4. การแบ่งนิทานโดยถือสารัตถะ

ส่วน เกริก ชุันทน์ (2543:17-26) ได้อธิบายไว้ว่า ประเภทของนิทานขึ้นอยู่กับวิธีการแบ่ง ซึ่งนิทานสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของนิทานตามยุคสมัย แบ่งได้ 4 ยุค คือ สมัยอียิปต์กรีกและโรมันโบราณ สมัยกลาง สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ และสมัยหลังฟื้นฟูศิลปวิทยาการจนถึงปัจจุบัน

2. การแบ่งนิทานตามรูปแบบนิทาน แบ่งตามเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องราวของนิทาน ได้ 8 ประเภท คือ เทพนิทานหรือเทพนิยาย นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน นิทานคติสอนใจ นิทานวีรบุรุษ นิทานอธิบายเหตุ เทพปกรณัม นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก และนิทานตลกขบขัน

3. การแบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ นิทานชาวบ้านและนิทานเกี่ยวกับสัตว์

4. การแบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แบ่งออกได้เป็น 12 ประเภท คือ เขตอินเดีย เขตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เขตชนชาติยิวในเอเชียไมเนอร์ เขตสลาวิกหรือเขตระหว่างตะวันออกกับตะวันตกแถบรัสเซีย เขตรัฐต่าง ๆ แถบตะวันออกของทะเลบอลติก เขตแหลมสแกนดิเนเวีย เขตของชนชาติที่พูดภาษาเยอรมัน เขตประเทศฝรั่งเศส เขตประเทศสเปนและโปรตุเกส เขตประเทศอิตาลี เขตประเทศอังกฤษ เขตสกอตแลนด์และไอร์แลนด์

5. การแบ่งนิทานตามการเล่านิทาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การเล่านิทานแบบปากเปล่า การเล่านิทานแบบใช้ดนตรีประกอบ และการเล่านิทานโดยใช้สื่อและอุปกรณ์

ประคอง นิมมานเหมินท์ (2545:9-30) ได้จำแนกนิทานออกเป็น 11 ประเภทตามแนวคิดของสตีล ทอมป์สัน ดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์ เดิมเรียกว่า เทพนิยาย (fairy tale) เป็นนิทานที่มีเรื่องราวของอิทธิปาฏิหาริย์และความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีหลายอนุภาคหรือหลายตอน

2) ดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ไม่บ่งบอกสถานที่หรือเวลา

แน่นอน

3) ตัวละครเอกของเรื่องต้องผจญภัยหรือชะตากรรม ได้รับความช่วยเหลือจากมนุษย์หรืออมมนุษย์ อาจแต่งงานแล้วเปลี่ยนฐานะดีขึ้น

4) เกี่ยวข้องกับอมมนุษย์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์หรือสิ่งมหัศจรรย์ เหลือวิสัยมนุษย์

2. นิทานชีวิตหรือนิยายชีวิต เป็นนิทานที่ดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง มีการบ่งสถานที่ที่เกิดเรื่องและชื่อตัวละครชัดเจน บางเรื่องอาจกล่าวถึงอิทธิปาฏิหาริย์หรือความมหัศจรรย์ แต่ก็มักมีลักษณะที่ผู้อ่านผู้ฟังเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าอิทธิปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์

3. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีขนาดค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน อาจอยู่ในโลกแห่งจินตนาการหรือโลกที่ดูเหมือนจะเป็นจริง แม้วานิทานมหัศจรรย์และนิทานชีวิตมีพระเอกที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษ แตกต่างกับนิทานวีรบุรุษตรงที่นิทานวีรบุรุษเป็นนิทานชุดเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายครั้งหลายหน และมักเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษที่มีความสามารถเหนือมนุษย์ เช่น เฮอร์คิวลีส เฮซิอุส เป็นต้น

4. นิทานประจําถิ่นหรือนิยายประจําถิ่น เป็นเรื่องเล่าที่มีขนาดความยาวไม่แน่นอน บางเรื่องก็สั้น บางเรื่องก็ยาว บางเรื่องอาจมีอนุภาคที่สำคัญเพียงอนุภาคเดียว มักเป็นเรื่องแปลกพิสดารซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริง ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง บ่งบอกชื่อตัวละครและสถานที่ไว้ชัดเจน อาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง หรือบุคคลสำคัญของท้องถิ่นที่ตัวละครอาจเป็นมนุษย์ เทวดา สัตว์ หรือผีบางนางไม้

5. นิทานอธิบายเหตุ มักจะมีขนาดสั้นและเล่าอย่างตรงไปตรงมา เพื่อตอบคำถามว่าทำไมสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงมีลักษณะเช่นนั้น เช่น อธิบายว่าเหตุใดกระเซิงจึงไม่มีลิ้น เป็นต้น

6. ดำนานปรัมปรา บางทีเรียกว่า เทวปกรณัม หรือ เทพปกรณัม เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ลม ฝน กลางวันกลางคืน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ความเป็นมาของชนชั้นผู้นำ ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนประเพณี พิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไหร่ เพราะเหตุใด

7. นิทานสัตว์ เป็นเรื่องที่สัตว์เป็นตัวเอก นิทานสัตว์โดยทั่วไปมักแสดงให้เห็นความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่งและความโง่เขลาของสัตว์อีกชนิดหนึ่ง สัตว์ที่เป็นตัวเอกมีลักษณะเป็นตัวโกงที่ขี้แกล้งเอาเปรียบคนหรือสัตว์อื่น ซึ่งบางทีก็ได้รับความเดือดร้อนตอบแทนบ้างเหมือนกัน เรื่องทำนองนี้บางเรื่องมีหลายอนุภาค หลายตอน ความน่าสนใจของเรื่องอยู่ที่

ความขบขันจากการหลอกลวงหรือการตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากที่ไม่น่าเป็นไปได้ของสัตว์ อันเนื่องมาจากความโง่ของมัน

8. มุขตลก มักมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ สติธ ทอมป์สัน ได้ประมวลแนวคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกกว่ามี 16 แบบ คือ ความฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การค่อรองแบบกลลวง ขโมยและการหลอกค่อม การหนีโดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช และการโม้

9. นิทานศาสนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ใช่ประเภทเทพปกรณัม เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเยซูและนักบุญต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนา ซึ่งไม่ปรากฏในพระคัมภีร์ เป็นต้น

10. นิทานเรื่องผี เป็นนิทานที่มีอยู่ในทุกสังคม ผิบบางประเภทไม่ปรากฏชัดว่ามาจากไหน เกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น ผีม้าบ้องและผีปกกะโหล่งของไทยภาคเหนือ แต่มีบางประเภทเป็นวิญญานของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ด้วยรูปร่างและวิธีการต่าง ๆ

11. นิทานเข้าแบบ หมายถึง นิทานที่มีแบบแผนในการเล่าพิเศษ นิทานประเภทนี้ โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นรองของแบบแผนในการเล่า เป็นการเล่าเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟัง โดยแท้ บางเรื่องอาจใช้ในการเล่นเกม มีหลายแบบ เช่น นิทานลูกโซ่ นิทานหลอกผู้ฟัง นิทานไม่จบเรื่อง และนิทานไม่รู้จบ

นอกจากนี้ นกคด สังข์ทอง (2549:71-74) ยังได้แบ่งประเภทของนิทานตามแนวการแต่งไว้ดังนี้

1. แนวนิทานสัตว์ เป็นเรื่องที่ได้รับ ความสนใจจากเด็ก เช่น นิทานอีสป ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์

2. แนวนิทานชาวบ้าน แนวเรื่องของนิทานชาวบ้าน ส่วนมากมาจากความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ฉากของเรื่องส่วนมากอยู่ในชนบท

3. แนวตลกขบขัน เป็นเรื่องที่มีผู้นิยมอ่านกันมาก แต่ส่วนมากจะเป็นเรื่องสั้น ๆ ขำขันมากกว่าที่จะเป็นเรื่องราว นิทานแนวตลกขบขันนี้ส่วนมากจะจบแบบผู้อ่านคาดไม่ถึง และที่สำคัญจะต้องทำให้ผู้อ่านขำหรืออมยิ้มเวลาที่อ่าน

4. แนวหักมุมจบ นิทานแนวนี้ผู้อ่านอ่านแล้วจะรู้สึกสนุกในขณะที่อ่านและคาดหวังว่าเรื่องราวจะต้องจบในลักษณะนั้นลักษณะนี้แต่แล้วกลับไม่ใช่ ซึ่งเรียกว่าการจบแบบหักมุม

5. แนวแฟนตาซี ส่วนมากจะเน้นเรื่องความมหัศจรรย์เหนือจริงบนโลกมนุษย์ ตัวละครอาจจะเป็นพระราชินี คณธรรมา ภูตผีปีศาจ พ่อมด

6. แนววิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ หรืออภิศงจินตนาการ ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เรื่องเกี่ยวกับอวกาศ มนุษย์ต่างดาว การท่องไปในจักรวาล ฯลฯ

7. แนวนิทานสารคดี เป็นการนำข้อมูลความรู้เรื่องต่าง ๆ มาประยุกต์เขียนเป็นนิทาน

8. แนวผสมผสาน คือ ไม่ได้ยึดแนวใดแนวหนึ่ง เป็นการผสมผสานกันทุกแนวไว้ด้วยกัน เช่น แนววิทยาศาสตร์ผสมผสานกับแนวตลกขบขัน แต่จะมีแก่นเรื่องหรือแนวคิดหลักเพียงอย่างเดียว

9. แนวตามใจฉัน คือ นิทานที่แต่งขึ้นตามอารมณ์และความรู้สึกของผู้แต่ง โดยไม่กำหนดแนวว่าจะจะเป็นไปในรูปแบบใด

ดังนั้นสรุปได้ว่า นิทานมีหลายประเภทต่างกันไปตามลักษณะการแบ่งซึ่งสามารถสรุปเป็นประเภทได้ดังนี้ นิทานตามยุคสมัย นิทานตามรูปแบบนิทาน นิทานตามชนิดของนิทาน นิทานตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ นิทานตามการเล่านิทาน นิทานตามแนวการแต่งและนิทานตามการให้แนวคิดสำคัญของเรื่อง

3) ลักษณะของนิทาน

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517:16-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะของนิทานไว้ว่า นิทานในความรับรู้ของคนทั่วไปจะมีลักษณะพิเศษคือ เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาโดยมักจะไม่นิราบผู้แต่ง มักเป็นเรื่องไม่จริง เกิดจากจินตนาการหรือปฏิกิภาณไหวพริบ ถ้าหากได้อ่านนิทานไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ๆ ก็ตาม ก็จะเห็นได้ว่ามีส่วนที่เหมือนกันคือ มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะตัวละครจะอยู่ในรูปของสัตว์ เทวดา หรือแม้แต่มนุษย์ ก็จะมีความคิดและความรู้สึกแบบมนุษย์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่านิทานทั้งหลายในโลกจะมีลักษณะ มีความมุ่งหมายและโอกาสที่จะใช้ประโยชน์เช่นเดียวกันทั้งสิ้น

ด้าน ลมูล จันท์หอม (2533:28) อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของนิทานไว้ว่า

1. เป็นเรื่องที่เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่าด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจจะเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อย่างไรก็ดีเป็นของเก่าฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบชื่อผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อ



ผู้แต่ง เช่น นิทานของกริมส์ ก็อ้างว่าเล่าตามคำนิทานที่มีมาแต่เดิม ตนเป็นแต่เพียงผู้รวบรวมบันทึกไว้ นอกจากนี้ ไพพรรณ อินทนิล (2534:24) ได้กล่าวถึง ลักษณะของนิทาน โดยทั่ว ๆ ไปว่า มักจะสอดแทรกคติสอนใจมาในรูปของความบันเทิง มุ่งให้ผู้ฟังมีจิตใจน้อมนำในเรื่องของการทำความดี มีจิตใจอ่อนโยน เมตตาปราณี แต่ไม่ทำให้ผู้ฟังนิทานรู้สึกว่าคุณกำลังถูกสอน กลับให้ความรู้สึกว่าคุณกำลังได้รับความสนุกสนานและผ่อนคลายความเครียด ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้ฟังนิทาน เช่น ให้อัจฉริยะฉลาด ให้ความซื่อสัตย์ ให้ความเมตตาต่อมวลมนุษย ฯ ฯลฯ

จากคำอธิบายของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของนิทานทั่วไป เป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นด้วยถ้อยคำภาษาง่าย ๆ มีตัวละครที่เป็นทั้งคน สัตว์ สิ่งของ เนื้อเรื่องมักไม่เป็นเรื่องจริง มักจะไม่ปรากฏผู้แต่ง และอาจมีคติสอนใจปรากฏในนิทานแต่ละเรื่องด้วย

4) องค์ประกอบของนิทาน

องค์ประกอบของนิทาน คือ ส่วนประกอบหรือโครงสร้างของนิทานที่ทำหน้าที่ร่วมกันในการถ่ายทอดเนื้อหานิทานไปสู่ผู้อ่านหรือผู้ฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงองค์ประกอบของนิทานไว้ดังนี้

วิไล มาศจรัส (2539:50-53) ได้กล่าวว่า นิทานมีองค์ประกอบ 10 ประการ ได้แก่

1. คำโครงเรื่อง ประกอบด้วย การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องและการปิดเรื่อง ซึ่งควรจะมีลักษณะที่น่าสนใจ น่าติดตาม คือ โครงเรื่องของนิทานมีปมปัญหา การต่อสู้ มีความขัดแย้งยกย่อน และมีวิธีการที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายธรรมะ หรือฝ่ายอธรรม การดำเนินเรื่องมีอุปสรรคนานัปการ บางครั้งหวาดเสียว บางครั้งโศกเศร้า บางครั้งขบขัน หรือมีความตื่นเต้นอยู่ตลอดเวลา จบเรื่องด้วยความสะเทือนใจ ตามจุดมุ่งหมายของนิทานที่กำหนดไว้ เช่น ชี้ให้เห็นถึงบาปบุญคุณโทษ เป็นต้น

2. ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทปรากฏอยู่ในเรื่อง ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคนเท่านั้น อาจจะเป็นสัตว์ก็ได้

3. ฉาก คือ สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวตัวละคร ในขณะที่เกิดเหตุการณ์ เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ป่าเขา ทะเล เวลา บรรยากาศที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง

4. แก่นเรื่องหรือแนวคิด คือ สารัตถะที่ใช้เป็นหลักในการเขียน เช่น ใช้ความรัก เป็นแก่นของเรื่อง เนื้อหาที่ดำเนิน ไปจะเป็นเรื่องของความรัก เช่น เรื่องเกี่ยวกับคนรักสัตว์ สัตว์รักคน เนื้อเรื่องก็จะแสดงให้เห็นความรัก ความผูกพันระหว่างคนกับสัตว์ เป็นต้น

5. ทัศนะ คือ มุมมองที่ผู้เขียนกำหนดให้มีผู้เล่าเรื่องเป็นผู้สะท้อนเรื่องราวในงานเขียนออกมาให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ซึ่งอาจจะใช้ข้าพเจ้า (บุรุษที่ 1) หรืออาจจะใช้บุรุษที่ 3 ซึ่งได้แก่ตัวละครต่าง ๆ ก็ได้

6. ท่วงทำนองในการเขียน คือ ลีลาการใช้ภาษาที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดที่นักเขียนแสดงออกมา ให้ปรากฏถึงการใช้นำนวนภาษาของตนเอง ในท่วงทำนองที่แตกต่างตามความถนัดของแต่ละคน เช่น ท่วงทำนองการเขียนแบบเรียบ ๆ กระชับรัดกุมหรือท่วงทำนองการเขียนเข้ม ได้แก่ การเขียนแบบปลุกเร้า ชัดแจ้ง เปรียบเปรย เยาะเย้ย ถากถาง ยกย่อง

7. บทสนทนา คือ คำพูดโต้ตอบของตัวละครในเรื่องที่สนทนาโต้เถียงหรือขัดแย้ง

8. การเปิดเรื่อง คือ การเริ่มต้นในฉากแรกของนิทาน ที่ผู้เขียนเริ่มเรื่องให้น่าสนใจ ซึ่งในนิทานส่วนมากมักจะเริ่มเปิดเรื่องด้วยคำพูดว่า กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เป็นต้น

9. การดำเนินเรื่อง คือ การกำหนดบทบาทให้ตัวละครแสดงบทบาทของตนออกมาเพื่อสื่อสารเรื่องราวให้ผู้อ่านทราบว่า นิทานเรื่องนั้นมีเนื้อหาเป็นอย่างไร

10. การปิดเรื่อง คือ การจบเรื่องซึ่งเป็นตอนสูงสุดของเรื่องให้ประทับใจ ซึ่งการจบเรื่องอาจจะเป็นการคลี่คลายปัญหา ซึ่งอาจจะจบอย่างมีความสุขหรือจบแบบโศกเศร้า หรือสนุกสนานเฮฮาก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของนิทานแต่ละเรื่อง

นอกจากนี้ นภค สังข์ทอง (2549:57-65) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของนิทานไว้ว่า นิทานมีทั้งส่วนประกอบหลักและส่วนประกอบย่อย ส่วนประกอบหลักที่สำคัญได้แก่

1. แก่นเรื่อง หรือ Theme คือ แนวคิดที่ผู้อ่านสรุปได้หลังจากที่อ่านเรื่องจบลง โดยอาจจะสรุปจากข้อความที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง ที่เป็นประโยคสำคัญจากเหตุการณ์การกระทำ หรือคำพูดของตัวละคร แก่นเรื่องบางเรื่องอาจเน้นไปที่ธรรมะย่อมชนะอธรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นต้น

2. โครงเรื่อง หรือ Plot คือ คำเรื่องราว ๆ ที่กำหนดขึ้น เป็นการกำหนดเหตุการณ์ของเรื่องว่ามีเหตุการณ์อะไร ดำเนินไปในลักษณะใดเพื่อเป็นแนวให้แต่งเรื่องตามเค้าโครงนั้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ จะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวเกี่ยวโยงกัน ไปกันจนจบเรื่อง

3. ตัวละคร หรือ Characters คือ ผู้ที่มีบทบาทปรากฏอยู่ในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งใดก็ได้ โดยปกติตัวละครในนิทานจะมีไม่มาก ทั้งนี้เพื่อความกระชับในการดำเนินเรื่อง

4. ฉาก หรือ Setting คือ สภาพแวดล้อมที่อยู่รายรอบตัวละครในขณะที่เกิดเหตุการณ์ เช่น ในป่า ทุ่งนา ภูเขา ห้องนอน ตลาด ทะเลทราย ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

ส่วนองค์ประกอบย่อยของนิทาน ได้แก่

1. ลีลาหรือท่วงทำนองการเขียน หรือ Style คือการใช้ภาษาและอารมณ์ในการถ่ายทอดเรื่องราว การใช้ถ้อยคำสำนวนเพื่อสร้างความสนใจ ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามหรือมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครนั้น ๆ

2. มุมมองในการเล่าเรื่อง หรือ Point of View คือสิ่งที่ผู้แต่งกำหนดว่าจะให้ใครเป็นผู้เล่าเรื่อง ในนิทานโดยส่วนใหญ่ ผู้แต่งจะเป็นผู้เล่าเรื่องเพียงคนเดียวโดยตลอด ในนิทานมักจะใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 ในการเล่าเรื่อง

3. บทสนทนา หรือ Dialogues คือคำพูดโต้ตอบของตัวละครซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้นิทานน่าอ่านยิ่งกว่าการเขียนบรรยายเพียงอย่างเดียว

4. การเปิดเรื่อง หรือ Opening คือการเริ่มต้นเหตุการณ์แรกของนิทานที่ผู้เขียนจะต้องเปิดเรื่องให้น่าสนใจ ส่วนมากในนิทานมักจะเปิดเรื่องด้วยคำพูดที่ว่า “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว...” แต่ในนิทานสมัยใหม่จะมีการเปิดเรื่องที่หลากหลายมากขึ้น อาจนำเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งมาเปิดเรื่องก็ได้ เป็นต้น

5. การดำเนินเรื่อง หรือ Action คือการกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทเรื่องราวไปตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ใน โครงเรื่อง เพื่อสื่อสารเรื่องราวให้ผู้อ่านทราบว่านิทานเรื่องนั้นมีเนื้อหาลักษณะอย่างไร

6. การปิดเรื่อง หรือ Ending คือการจบเรื่องซึ่งจะคลี่คลายปมสงสัยปมปัญหาของเรื่อง หรืออาจจะทิ้งค้างไว้ให้ผู้อ่านคิดต่อเองก็ได้ ถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง การจบเรื่องมีหลายลักษณะ เช่น จบแบบให้ผู้อ่านประทับใจ จบแบบธรรมดา จบแบบให้ผู้อ่านคิดต่อหรือจบแบบหักมุม เป็นต้น

จากที่นักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบของนิทานข้างต้นสรุปได้ว่า นิทานมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่

1. โครงเรื่อง คือการกำหนดเรื่องอย่างคร่าว ๆ ว่าจะมีเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร ประกอบด้วย การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

2. แก่นเรื่อง คือ ข้อคิด คติสอนใจที่ปรากฏในนิทานซึ่งผู้อ่านสามารถสรุปได้หลังจากอ่านจบ

3. ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทในเรื่องซึ่งอาจจะเป็นมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งของก็ได้ สามารถแสดงกริยาอาการเช่นมนุษย์ เช่น การเคลื่อนไหว การพูด การแสดงความรู้สึก เป็นต้น

4. ฉาก คือ สถานที่ สภาพแวดล้อม บรรยากาศที่ปรากฏในเรื่อง

5) คุณค่าของนิทาน

นิทานเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากมนุษย์ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากนิทานมีคุณค่าหลายประการ ดังที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ศิริพร จิตะฐาน (2524:35) ได้สรุปถึงคุณค่าของนิทานไว้ว่า นิทานเป็นอาหารทางใจอย่างหนึ่ง นิทานเป็นแหล่งรวบรวมจินตนาการและความฝัน นิทานเป็นทางออกทางใจของมนุษย์ ทำให้มีความสุขและช่วยผ่อนคลายความทุกข์ในใจได้

อีกทั้ง อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546:36) ยังได้กล่าวไว้ว่า นิทานมีคุณค่าหลายประการ ได้แก่ ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่มนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย ให้คติแง่คิดในการดำรงชีวิต เช่น นิทานเกี่ยวกับคตินิยม หรือนิทานในศาสนาต่าง ๆ อาจใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาอบรมเด็กได้ ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ศาสนา สำนวน ภาษา ฯลฯ เป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้นว่า วรรณคดี ละคร จิตรกรรมและประติมากรรม เป็นต้น และเป็นจุดสร้างความคิดสร้างสรรค์ในวงการธุรกิจและโฆษณาและอื่น ๆ

นอกจากนี้ สุริย์รัตน์ หาญคำ (2547:93-94) ได้อธิบายไว้ว่า นิทานเป็นเครื่องมือสั่งสอนศีลธรรม เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นเครื่องบันเทิงของกลุ่มชน และเป็นเครื่องมือสานสายใยความรัก ความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัว

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า นิทานมีคุณค่าด้านปัญญา คือ ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น คตินิยมในการดำรงชีวิต เป็นต้น และมีคุณค่าด้านอารมณ์ คือ เป็นเครื่องช่วยผ่อนคลายความเครียดและให้ความสนุกเพลิดเพลินทางจิตใจแก่ผู้อ่าน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องเล่า

ปัจจุบันมนุษย์เราต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าต่าง ๆ จำนวนมาก เรื่องเล่าแต่ละชนิดต่างก็เสนอเนื้อหาสาระ ด้วยวิธีการนำเสนอแตกต่างกันไปตามเนื้อหาและความประสงค์ของผู้แต่ง นอกจากวงวนภาษาที่ใช้กันอยู่ทั้งภาษาพูดในการสนทนา ข่าวจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาษาเขียนในหนังสือ หนังสือพิมพ์แล้ว ยังมีเรื่องเล่าในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่น รูปภาพนิ่ง การ์ตูน ภาพวาด ภาพโฆษณาตามป้ายรถเมล์ เป็นต้น ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงเรื่องเล่าไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

อิรวดี ไตลังคะ (2543:คำนำ) ได้ให้ความหมายของเรื่องเล่าไว้ว่า เรื่องเล่า (narrative) คือ เหตุการณ์สมมติที่ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว ซึ่งอาจจะสื่อได้ทั้งในแง่ของตัวอักษร เสียง ภาพ ดังนั้น คำว่า เรื่องเล่าจึงกินความไปถึงนิทานที่เล่าแบบมุขปาฐะ กวีนิพนธ์ บทกวี ภาพเขียน ภาพยนตร์ การ์ตูน ตรายางที่สื่อเหล่านี้แสดงเหตุการณ์ที่ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว สื่อเหล่านี้คือเรื่องเล่าทั้งสิ้น

ด้าน ถวัลย์ มาศจรัส (2544:13) อธิบายเกี่ยวกับการเล่าเรื่องไว้ว่ามี 2 ลักษณะ คือ เรื่องเล่าที่เริ่มขึ้นมีลักษณะเป็นร้อยกรอง ได้แก่ บัลลาด (Ballad) นิยายกลอน (Romance) และมหากาพย์ (Epic) และเรื่องเล่าที่เป็นร้อยแก้ว ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน (Folklore) ตำนาน (Legend) และนิทาน (Tale) ซึ่งจุดเริ่มต้นของเรื่องลักษณะนี้เป็นเรื่องของความบันเทิงเกือบทั้งสิ้น

อีกทั้ง พูนสุข ต้นพรหม (2546:2-3) ได้กล่าวถึงเรื่องเล่าตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ ไว้ว่า เรื่องเล่าปรากฏอยู่ตลอดเวลา ทุกสถานที่ในทุกชนชั้นของสังคม กล่าวได้ว่าเรื่องเล่าเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับมนุษยชาติ ไม่มีชนเผ่าใด ชาติใด ไม่มีเรื่องเล่า มนุษย์ทุกชาติ ทุกชนชั้นต่างก็ล้วนมีเรื่องเล่าทั้งสิ้น เพราะเรื่องเล่าคือการนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์เริ่มต้นจนถึงสถานการณ์ตอนจบ โดยอิงกับการกระทำของตัวละครในกรอบของสถานที่และเวลา ดังนั้น เทพปกรณัม ตำนาน นิทาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องสั้น มหากาพย์ บทละคร ละครสุขนาฏกรรม ละครโศกนาฏกรรม และละครใบ้ ล้วนแต่ถือเป็นเรื่องเล่าทั้งสิ้น

ส่วน เกศินี จุฑาวิจิตร (2552:20) ได้อธิบายถึงการเขียนเพื่อเล่าเรื่องว่า เป็นการเขียนที่ผู้เขียนมีเจตนาแนะนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้รับ โดยอาจจะเป็นการเล่าตามลำดับเวลาหรือเล่าตามลำดับความสำคัญ หรืออาจเป็นการเขียนที่มุ่งเสนอหรือแนะนำ เรื่องราวของบุคคล สถานที่ตลอดจนปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ การเขียนที่มีจุดมุ่งหมายเช่นนี้ ได้แก่ การเขียนคอลัมน์แนะนำหนังสือ บทเพลง ภาพยนตร์ ละคร ประวัติบุคคลสำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว เรื่องขำขัน เรื่องขูบขิบ เป็นต้น

นอกจากนี้ รสริน คิษฐบรรจง (2552:3) อธิบายถึงจุดประสงค์ของการเขียนประการหนึ่งคือ การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง เป็นการถ่ายทอดลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผ่านข้อเขียน เรื่องราวเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นกับผู้เขียนเองหรือเกิดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ได้ จุดมุ่งหมายหลักคือ การถ่ายทอดข้อมูลเรียงตามลำดับเหตุการณ์ และต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงเป็นหลัก การเขียนเพื่อเล่าเรื่อง ได้แก่ การเขียนเล่าประวัติ อัดชีวประวัติ สารคดี ข่าว เป็นต้น

จากคำอธิบายของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เรื่องเล่า คือ เนื้อหา เรื่องราวหรือเหตุการณ์รูปแบบใดก็ได้ที่ถูกลำดับเหตุการณ์เรื่องราวแล้วถ่ายทอดไปยังผู้อื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเนื้อหาเรื่องราวนั้นจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่แต่งขึ้นก็ได้ ดังนั้นเรื่องเล่าจึงมีความหมายกว้างที่อาจหมายรวมถึงวรรณกรรมทุกชนิดด้วย

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และบทบาทหน้าที่ทางสังคม

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism Theory) เชื่อว่าโครงสร้างของสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของสังคม โครงสร้างแต่ละส่วนของสังคมจะมีหน้าที่ของตนเองและประสานสัมพันธ์กับโครงสร้างอื่น ๆ สังคมจึงจะมีดุลยภาพ ซึ่งมีนักทฤษฎีคนสำคัญหลายคน ได้เสนอแนวความคิดและสาระสำคัญของทฤษฎีไว้ดังที่ สนธยา พลศรี (2545:71-72) ได้เรียบเรียงไว้ดังนี้

ออกุสต์ คอมท์ เสนอว่าสังคมประกอบด้วยโครงสร้างต่าง ๆ หลายส่วน เช่นเดียวกับร่างกายมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ โครงสร้างแต่ละส่วนเหล่านี้จะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน แต่ต่างประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สังคมจึงจะดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข หรือมีดุลยภาพ (Equilibrium)

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ มีความเห็นเช่นเดียวกับออกุสต์ คอมท์ และขยายความเพิ่มเติมว่า โครงสร้างของสังคมจะเพิ่มความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความหลากหลายและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมเสมอ แต่จะยังคงเชื่อมโยงประสาน ไม่ได้แยกออกจากกันแต่จะรวมกันในลักษณะของการบูรณาการ (Integration) เมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนขึ้นก็ยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมขาดดุลยภาพ สมาชิกจึงต้องปรับตัวในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การแบ่งงานกันทำ การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น ทำให้สังคมยิ่งเพิ่มความซับซ้อนและเกิดความแตกต่างกัน เป็นความพิเศษเฉพาะอย่าง (Specialization) แต่สังคมจะมีดุลยภาพเพราะ โครงสร้างต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนและประสานสัมพันธ์กับโครงสร้างอื่น ๆ ด้วย

เอมิลี เคอร์ไลม์ เสนอเรื่องการมีดุลยภาพของสังคมว่าเกิดจากการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Solidarity) โดยในสังคมขนาดเล็กที่มีโครงสร้างง่าย ๆ จะมีการยึดเหนี่ยวทางสังคมโดยยึดถือค่านิยม จารีต ประเพณี ความคิด ความเชื่อ เจตคติแบบเดียวกัน (Mechanical Solidarity) ส่วนสังคมขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นไปตามสถานภาพและบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่ (Organic Solidarity) การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงจากแบบแรกไปเป็นแบบที่สองตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีโครงสร้างง่าย ๆ ไปสู่สังคมที่โครงสร้างซับซ้อนเสมอ

อีกทั้ง สนธยา พลศรี (2545:80) อธิบายทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมโดยสรุปไว้ว่า สังคมประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบย่อย ๆ หลายระบบ แต่ละระบบจะมีหน้าที่ของตนเองแตกต่างกันออกไป แต่ละระบบจะมีหน้าที่ของตนเองแตกต่างกันออกไป แต่ละระบบย่อย ๆ เหล่านี้

จะบูรณาการและปรับตัวเข้าหากัน ตามระบบค่านิยมของสังคม ซึ่งสมาชิกยอมรับร่วมกัน สังคมทุกสังคมมีลักษณะเป็นพลวัต คือมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในสังคมและทำให้สังคมเกิดดุลยภาพ การปรับตัวนี้เป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อควบคุมสังคม เช่น การใช้กฎระเบียบ การกำหนดสถานภาพและบทบาท การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ (2555:39-41) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีโครงสร้าง- การหน้าที่ของพาร์สันส์ (Parsons) พอสรุปได้ว่า ทฤษฎีโครงสร้าง-การหน้าที่มีส่วนประกอบของการหน้าที่ที่ประการสำหรับระบบการกระทำทุกระบบหรือระบบสังคมทั้งหมด เรียกว่า AGIL โดยเน้นชุดของกิจกรรมที่มุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของระบบสังคม และการหน้าที่ที่ประการเป็นสิ่งจำเป็นของระบบสังคม ถ้าหากว่าระบบต้องการอยู่รอดหรือการคงอยู่อย่างยั่งยืน จะต้องเกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมที่มุ่งสนองความต้องการของระบบ กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่

1) การปรับตัว (A) เป็นการที่ระบบสังคมต้องทำการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและปรับสิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของระบบ คือระบบจะต้องอยู่รอดภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2) การบรรลุเป้าหมาย (G) ระบบสังคมมีเป้าหมายและต้องพยายามขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อการอยู่รอดอย่างมั่นคงและเจริญก้าวหน้าหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

3) การบูรณาการ (I) เป็นการที่ระบบสังคมทำให้ส่วนประกอบของระบบมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงบูรณาการ

4) การรักษาแบบแผน (L) เป็นศักยภาพของระบบสังคมในการจัดให้มีและรักษาสิ่งจูงใจให้แก่บุคคล ทั้งรักษาแบบอย่างทางสังคมและวัฒนธรรมของระบบสังคม

นอกจากนี้สุภางค์ จันทวานิช (2551:165) ได้อธิบายถึงระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐานตามแนวคิดของพาร์สันส์ว่า หน้าที่คือกลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อสนองความต้องการของระบบสังคม พาร์สันส์เห็นว่าสังคมเป็นระบบ ในระบบสังคมมีหน้าที่ คือมีการกระทำกิจกรรม แต่กิจกรรมนี้ทำเป็นกลุ่ม ๆ และทำเพื่อมาสนองความต้องการของระบบ

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้าง (structure) และส่วนที่เป็นการหน้าที่ (function) ซึ่งสิ่งใดที่มีอยู่หรือปรากฏอยู่ในสังคม แปลว่า สิ่งนี้มีประโยชน์หรือมีหน้าที่และในทางกลับกันสิ่งใดถ้าไม่ทำหน้าที่หรือไม่มีประโยชน์ก็จะสูญหายไป เรื่องเล่า นิทาน หรือตำนานต่าง ๆ ก็เช่นกัน เมื่อมีผู้สร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาย่อมต้องการใช้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงทำให้เรื่องเล่า นิทานหรือตำนาน

ต่าง ๆ ถูกเล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนานและมีการเกิดขึ้นใหม่ของตัวบทเหล่านี้ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่นั้น มีนักวิชาการ ได้อธิบายถึงเรื่องนี้ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551:55-57) อธิบายว่า การหน้าที่ (function) คือ การทำหน้าที่ เริ่มตั้งแต่เป็นการกระทำ เมื่อเป็นการกระทำก็ทำได้หลายแบบ ทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา และทางจิต หรือกระจายออกไปเป็นการทำงาน การเล่น การเขียน การเรียน การอ่าน การร้อง เป็นต้น ซึ่งสิ่งใด มีหน้าที่หรือทำหน้าที่ สิ่งนั้นก็มิใช่ประโยชน์หรือเป็นประโยชน์

หน้าที่แบ่งประเภทตามแนวคิดได้ดังนี้

1. ประเภทของหน้าที่ตามแนวคิดฝรั่ง แนวคิดนี้จะแบ่งเป็น การหน้าที่ (function) ไม่ทำหน้าที่ (dys- function) (nonfunction) หรือการทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง (malfunction) แล้วแบ่ง การหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท คือ หน้าที่แจ้ง (manifest function) ได้แก่ การกระทำใด ๆ ที่ตั้งใจ ก่อให้เกิดผล เช่น ไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ ไปสำนักงานเพื่อทำงาน เป็นต้น และหน้าที่แฝง (latent function) ได้แก่ หน้าที่ที่ไม่ได้ตั้งใจไว้แต่แรก แต่เป็นเป้าหมายรอง แต่ในทางปฏิบัติอาจ เกิดผลเป็นเป้าหมายหรือหน้าที่แจ้งได้ในภายหลัง เช่น ไปทำงานแล้วได้เพื่อนด้วย สมัครรับเลือกตั้ง และได้สมัครด้วย เป็นต้น

2. ประเภทหน้าที่ตามแนวคิดไทย แบ่งได้หลายแบบดังนี้

2.1 แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท เช่น หน้าที่ดี หน้าที่ชั่ว

2.2 แบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 ประเภท โดยแยกกรรมคือออกเป็น 3 ประเภท คือ กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรมและแยกกรรมชั่วเป็น 3 ประเภททำนองเดียวกันคือพูดเป็นภาษาธรรมดาว่า การทำ การพูด การคิด

2.3 แบ่งหน้าที่ออกเป็น 10 ประเภท คือ การแบ่งหน้าที่ตามจำนวนของสถาบันสังคม (social institution) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบโครงสร้างสังคม (social structure) 10 หน้าที่ คือ

- 1) หน้าที่ในครอบครัว (สืบสายโลหิตและเลี้ยงดูลูก)
- 2) หน้าที่ในการศึกษา (หาความรู้ความชำนาญ)
- 3) หน้าที่ในทางเศรษฐกิจ (ประกอบอาชีพ)
- 4) หน้าที่ทางการเมือง (การมีส่วนร่วม)
- 5) หน้าที่ทางภาษา (เรียนรู้และฝึกฝนการสื่อสาร)
- 6) หน้าที่ทางศาสนา (แนวทางที่ดีในการดำรงชีวิต)
- 7) หน้าที่ทางนันทนาการ (การพักผ่อนหย่อนใจ)
- 8) หน้าที่ทางอนามัย (ดูแลสุขภาพ)
- 9) หน้าที่ทางการคมนาคมขนส่ง (การเดินทางและขนส่งสินค้า)

10) หน้าที่ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สร้างความรู้ใหม่และสร้างเครื่องมืออ่อนแรง)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า สังคมประกอบด้วยโครงสร้างต่าง ๆ หลายส่วน ซึ่งแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันแม้จะทำหน้าที่แตกต่างกัน แม้โครงสร้างแต่ละส่วนที่มีหน้าที่แตกต่างกันนั้นก็มีการปรับตัวและบูรณาการกันจนนำสังคมไปสู่เป้าหมาย ทำให้สังคมมีความอยู่รอด มีระบบและมีคุณภาพที่มั่นคง

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ทางสังคม

เรื่องเล่า นิทาน หรือตำนานเป็นคติชนประเภทหนึ่งที่มีมาช้านานและเล่าสืบต่อกันมาจนมีหลากหลายสำนวนตามลักษณะของผู้เล่า ซึ่งด้วยทคติชนเหล่านั้นล้วนแต่ทำหน้าที่ต่อผู้ฟังไม่ว่าด้านใดก็ตามหนึ่ง ปัจจุบันมีเรื่องเล่าหรือนิทานเกิดขึ้นใหม่จำนวนมาก เรื่องเล่าหรือนิทานเหล่านั้นมักจะมาจากการสังเกตตรงของผู้เล่าหรือประสบการณ์ตรงของผู้ใกล้ชิดผู้เล่า จึงเกิดเป็นคติชนสมัยใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่นเรื่องเล่า นิทานหรือตำนานในสมัยก่อน ซึ่งไม่ว่าเรื่องเล่า นิทาน หรือตำนานเหล่านั้นจะเกิดขึ้นในยุคสมัยใด ล้วนแต่สะท้อนมุมมอง แนวคิดของผู้แต่งหรือผู้เล่า รวมถึงบทบาทหน้าที่ของเรื่องเล่า นิทานหรือตำนานที่ผู้แต่งหรือผู้เล่าต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้ฟังหรือผู้อ่าน ซึ่งมีนักวิชาการ ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของคติชนประเภทนี้ไว้ดังนี้

สุชาติ จันทร์ธอม (2539:241) อธิบายถึงบทบาท (Role) ไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับสภาพของเขาด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรื บทบาทของบุคคลทั่วไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้าน เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพของจิตใจ แรงจูงใจ และอื่น ๆ ซึ่งในบางกรณีเราจะพบว่าบุคคลมีบทบาทขัดแย้งกันในตัว เช่น บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้านและอาจารย์

ด้าน ศิราพร ณ ถลาง (2557:360) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยามมองว่า วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐานด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็น คติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่แต่ละสังคม ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลประเภทคติชนที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2557:360) ได้กล่าวสะท้อนแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) หรือทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functionalism) ไว้ว่า คัวบท (ของเรื่องเล่า) ก็เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก แต่ถ้าปราศจากคัวบท คัวบทนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ไม่มี “ชีวิต” และอีกประโยคที่ว่า เรื่องเล่าทั้งหลาย “มีชีวิตอยู่” ในสังคมของชาวบ้าน ไม่ได้มีชีวิตอยู่บน “กระดาษ”

วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2557:361) ผู้เขียนบทความ “Four Functions of Folklore” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าควรสนใจบริบททางสังคมของคติชน ควรสนใจว่าเรื่องเล่าแต่ละประเภท ในแต่ละสังคมใช้เล่าเมื่อไร ที่ใด และในโอกาสใด นอกจากนี้ยังต้องให้ความสนใจว่า ใครเป็นผู้เล่า เวลาเล่ามีกลวิธีในการเล่าอย่างไร ใช้สีหน้าอย่างไร ใช้มือประกอบอย่างไร ผู้ฟังนิทานเป็นใคร มีส่วนร่วมอย่างไร ระหว่างที่ฟังนักเล่านิทานผู้ฟังหัวเราะบ้างหรือไม่ หัวเราะตอนไหนของเรื่อง ประทับมือตอนไหน ลูกขึ้นมาร้องเพลงหรือเดินรำประกอบการเล่าตำนานของชนเผ่าหรือไม่ อย่างไร ทศนคติที่ผู้ฟังมีต่อเรื่องเล่าแต่ละประเภทเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถามสะท้อนความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาบริบททางสังคมของเรื่องเล่าหรือของการเล่านิทานในสังคมต่าง ๆ

วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2557:361-363) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้ 4 ประการ คือ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมและประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล

จากบทบาทหน้าที่ของคติชนที่วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ได้จำแนกไว้เป็น 4 ประการข้างต้นนั้น ศิราพร ณ ถลาง (2557:363-413) ได้นำมาใช้เป็นกรอบในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม ได้เป็น 3 ประการใหญ่ ดังนี้

1. บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม กล่าวคือ ในสังคมประเพณี พิธีกรรมเป็นเรื่องของกลุ่มชน พิธีกรรมเป็นการรวมพลังของคนในสังคม การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกมั่นคงอบอุ่น พิธีกรรมช่วยสร้างความรู้สึก “ความเป็นพวกเดียวกัน” ดังนั้น พิธีกรรมจึงเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน นอกจากนั้นหน้าที่ประการสำคัญของพิธีกรรม คือ ช่วยให้นุชนมีความมั่นคงทางใจ มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับการขอร้องให้อำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจ เช่น ขอฝน ขอให้ผลผลิตดี ขอให้หายเจ็บไข้

2. บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐาน พฤติกรรมของสังคม กล่าวคือ คติชนเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นสถาบันการศึกษา ในความหมายว่า ให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ปกป้องทัศนคติ อบรมสั่งสอนระเบียบ สังคมและรักษามาตรฐานทางจริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนที่สังคมยอมรับ ทั้งนี้โดยผ่าน คติชนหลายประเภท ทั้งเพลงกล่อมเด็ก นิทาน ภาษิต ปริศนาคำทาย การละเล่น การแสดง

3. บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจาก กฎเกณฑ์ทางสังคม กล่าวคือ นอกจากคติชนจะมีบทบาททางด้านสังคมแล้ว คติชนยังมีบทบาท หน้าที่โดยตรงที่สำคัญคือ บทบาททางด้านจิตใจ เพราะคติชนสามารถเสนอทางเลือกที่ชดเชยให้กับ สิ่งที่มนุษย์ปรารถนาแต่ทำไม่ได้ในชีวิตจริงและยังเสนอทางออกให้กับปัญหาอันเกิดจากกฎเกณฑ์ ทางสังคมที่เคร่งครัดอันทำให้สมาชิกมีความคับข้องใจหรืออึดอัดที่ไม่สามารถพูดหรือแสดงออก เมื่อเกิดความขัดแย้งในใจได้ โดยเฉพาะคติชนประเภทนิทานมหัศจรรย์ นิทานมุขตลก เพลงร้องเล่น การละเล่นพื้นบ้าน

วิลเลียม บาสคอม (อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2557:397-398) ได้กล่าวถึง บทบาท หน้าที่ของคติชนที่ให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกในสังคมว่า คนทุกคนชอบฟังนิทาน ชอบร้องเพลง ชอบการละเล่น ชอบดูการแสดง และในท่ามกลางความสนุกสนาน ขบขัน เพลิดเพลิน คติชนได้ให้ ความหมายทางใจมากกว่าที่คนทั้งหลายตระหนักรู้ เพราะความรู้สึกสนุกนั้นเกิดจากการ ได้หลบหนี เข้าไปอยู่ใน โลกของจินตนาการที่หยิบยื่นความพอใจเป็นการชดเชยกับความไม่พอใจในโลกแห่ง ความเป็นจริง นอกจากนี้ บาสคอมยังกล่าวต่ออีกว่า มนุษย์มักไม่พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านกายภาพ จิตใจ หรือสังคม ดังนี้

ประการที่ 1 มนุษย์รู้สึกว่ามีข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น บินไม่ได้ อย่างนก ฯลฯ ในนิทานทั่วโลกจึงมีตัวละครที่บินได้ เหาะได้ หายตัวได้ แปลงตัวได้ คติชน โดยเฉพาะนิทาน มหัศจรรย์จึงมักทำให้มนุษย์สมปรารถนาในโลกแห่งจินตนาการ (wish fulfillment)

ประการที่ 2 มนุษย์มีความต้องการทางใจอย่างมาก นิทานจึงได้เสนอโลก ทางเลือกที่สนองความปรารถนาของมนุษย์ (wishful thinking) ตัวละครในนิทาน โดยเฉพาะตัวเอก จึงมักมีแก้วสารพัดนึก มีมนต์วิเศษ มีของวิเศษต่าง ๆ ได้รับพรวิเศษจากนางฟ้า เมื่อตกยากก็ได้รับความช่วยเหลือจากเทวดา พระอินทร์ หรือผู้วิเศษทั้งหลาย

ประการที่ 3 มนุษย์มักรู้สึกไม่พอใจสังคม ไม่ว่าจะเป็นการที่จะต้องอยู่ร่วมกับ คนในครอบครัวหรือในสังคมที่ตนไม่ชอบ ในโลกแห่งจินตนาการในนิทาน มนุษย์ก็สามารถคิด คำนึงให้ผู้นั้นเป็นยักษ์ แม่มด พ่อมด หรือตัวละครชั่วร้ายในนิทานจึงเป็นตัวแทนของบุคคลในโลก แห่งความเป็นจริงที่มนุษย์ไม่สามารถกำจัดได้ แต่มนุษย์สามารถจะกำจัดผู้เป็นศัตรูในโลกของ

นิทานได้ ในแง่นี้ นิทานจึงทำหน้าที่รองรับการถ่ายโอน (projection) ความเกลียดชังของบุคคลจากในชีวิตจริงไปไว้ที่ตัวละครในนิทาน แทนความรู้สึกเกลียดชัง เจ็บปวด เจ็บแค้น กังวล เป็นความรู้สึกที่ถูกฝังอยู่ที่ระดับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก เมื่อตัวละครในนิทานมีพฤติกรรมที่สะกิดใจให้บุคคลนึกถึงความรู้สึกอันนั้น ความรู้สึกที่รุนแรงฝังแน่นนั้นก็จะถูกถ่ายโอนไปที่ตัวละครในนิทานและนิทานมักจะเข้าข้างผู้กำลังมีปัญหาทางใจเสมอ

นอกจากนี้นิทานที่แฝงด้วยจินตนาการที่ใช้สัญลักษณ์แทนความเป็นจริงต่าง ๆ ทางสังคมจึงเป็นกลไกทางสังคมที่หยาบคายที่หลบภัยหรือที่ที่มนุษย์สามารถจะหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปหลบอยู่ชั่วคราวในโลกของจินตนาการได้ (escape in fantasy) โลกแห่งนิทานจึงเป็นการชดเชย (compensation) ให้กับสภาพความเป็นจริงที่มนุษย์ไม่พอใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คติชนแต่ละประเภทมีบทบาทหน้าที่ที่ทั้งต่อสังคมและตัวบุคคล กล่าวคือ บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา บทบาทหน้าที่การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ที่สำคัญคือบทบาทหน้าที่ในการหาทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคติชนนี้ทำให้คติชนมีคุณค่าและควรแก่การสืบทอดต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการแต่งวรรณกรรม

งานวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการแต่งวรรณกรรมมีผู้ศึกษาวิจัยด้านกลวิธีการแต่งไว้หลายท่าน ผู้วิจัยพอจะประมวลได้ดังนี้

เพลินพิศ เทียรฆราดร (2525) ได้ศึกษาวิเคราะห์ท่วงทำนองแต่งและกลวิธีการแต่งนวนิยายของสุวรรณณี สุคนธา ผลการวิจัยพบว่า สุวรรณณี สุคนธา เป็นนักประพันธ์ที่มีท่วงทำนองแต่งเป็นลักษณะเฉพาะตน ท่วงทำนองแต่งของเขามีความเรียบง่ายในการใช้ภาษา ส่วนกลวิธีการแต่งนวนิยายนั้น สุวรรณณี สุคนธาให้กลวิธีการเล่าเรื่องหลายวิธีประสมกัน แต่ที่ใช้มากที่สุดคือวิธีให้ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องเอง รองลงมาคือการให้ตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่า นอกจากนี้ยังนิยมใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสดิจประหวัดปะปนไปกับกลวิธีการเล่าเรื่องแบบอื่น ๆ อีกด้วย ส่วนการดำเนินเรื่องนั้น นิยมใช้การดำเนินเรื่องตามกาลเวลาและเหตุการณ์มากที่สุด รองลงมาคือการดำเนินเรื่องแบบย้อนต้น นอกจากนี้ยังนิยมดำเนินเรื่อง โดยการเล่าเรื่องแบบเป็นฉากให้ผู้อ่านคาดคะเนและดำเนินเรื่องด้วยวิธีการสร้างความใคร่รู้โดยการละเหตุการณ์ต้นต้นไว้ให้ผู้อ่านเกิดความกระวนกระวายใคร่รู้ ส่วนการสร้างฉาก มักจะใช้ฉากที่เป็นสถานที่จริง และนิยมการสร้างฉากด้วยวิธีการบรรยาย ด้านการสร้างตัวละครนั้น เป็นตัวละครที่มีลักษณะสมจริงที่มีหลายประเภทและ

มีธรรมชาติของมนุษย์โดยใช้วิธีการบรรยายลักษณะและรายละเอียดต่าง ๆ ของตัวละคร ในการนำเสนอตัวละครแต่ละตัว และสร้างบทสนทนาที่มีความสมจริงคือเป็นธรรมชาติเหมาะสม กับบุคลิกและภูมิหลังของตัวละครเป็นอย่างดี

ทฤษฎี เสมา (2541) ได้ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการแต่งเรื่องสั้นแนวสยองขวัญของ เหม เวชกร ผลการวิจัยพบว่า ใช้กลวิธีการสร้างโครงเรื่องแบบเก่า ซึ่งมีการเริ่มเรื่อง ดำเนินเรื่อง และมีตอนจบเรื่อง มักจะเปิดเรื่องด้วยการบรรยายที่มาของเรื่อง ดำเนินเรื่องโดยใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้ง กลวิธีการสร้างสถานการณ์ และกลวิธีการเรียงลำดับเหตุการณ์ ส่วนกลวิธีการสร้างความสนใจใคร่ติดตามปรากฏหลากหลายวิธี เช่น การใช้ตัวละครตัวเดิมในการดำเนินเรื่องและจบเรื่องด้วยโศกนาฏกรรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลวิธีการสร้างฉากและบรรยากาศ ให้กลวิธีการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา จากประสบการณ์ผสมผสานจินตนาการมาสร้างเป็นฉากและบรรยากาศที่สมจริงและเหมาะสมกับเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของคนไทยในชนบทของยุคสมัยนั้นอีกด้วย ด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง ให้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครเอกเกือบทุกเรื่อง โดยใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง แทนตนเองว่า สำหรับกลวิธีการใช้ภาษามีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สื่อความหมายได้ อย่างรวดเร็ว มีการใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ ส่วนกลวิธีการนำเสนอเรื่องนั้น ใช้วิธีการบอกเล่าจากผู้เล่าเรื่อง ซึ่งสามารถนำเสนอได้อย่างแยบยล ทำให้เรื่องสนุกสนาน น่าติดตาม

ต่อมา ปาริชาติ วิจิจ (2542) ศึกษารูปแบบและลักษณะการใช้ภาษาในวรรณกรรม เพลงยอดนิมม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ด้านรูปแบบของวรรณกรรมเพลงยอดนิมม พบว่า โครงสร้างของเพลงมี 3 รูปแบบ ได้แก่ เพลงแบบเอกบท เพลงแบบทวิบทพิเศษ และเพลงแบบตรีบท รูปแบบที่ปรากฏมากที่สุดคือ แบบทวิบทพิเศษ จังหวะเพลงมีทั้งหมด 3 ประเภท คือ จังหวะช้า จังหวะปานกลางและจังหวะเร็ว อารมณ์เพลงมี 3 ประเภท คือ สนุกสนาน สะเทือนอารมณ์และอ่อนหวาน ด้านการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงยอดนิมม พบลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏมากที่สุด คือ การใช้ภาษาวัยรุ่น ศัพท์แสลง การใช้คำง่าย การใช้โวหารภาพพจน์ มีลักษณะเฉพาะของโวหาร คือ ความที่นำมาใช้เปรียบเทียบนั้นจะเป็นคำง่าย ๆ ธรรมดา ๆ ที่ใช้กันทั่วไป ไม่มีคำศัพท์ที่ด้อยแปลความ เป็นภาษาวัยรุ่นที่สามารถสื่อความได้ง่าย ด้านภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากลักษณะการใช้ภาษา พบว่า การใช้ภาษาในเพลงยอดนิมมแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมใน 4 ด้านคือ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี สะท้อนถึงความนิยม ในการรับวัฒนธรรมทางตะวันตก ด้านค่านิยมแสดงให้เห็นค่านิยม ความเชื่อเรื่องเคราะห์กรรม ค่านิยมต่อเทคโนโลยีและความทันสมัยในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ในด้านทัศนคติ พบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับความรักของผู้หญิง ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายที่ไม่ยอมรับการกระทำ

จากฝ่ายชายอีกต่อไป นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นทัศนคติที่ชื่นชมคนมีฐานะ ในด้านพฤติกรรมการแสดงออก สะท้อนให้เห็นความละเอียดอ่อน ความละเอียดละไม ความสุภาพอ่อนโยน ความมีกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความสนุกสนาน ประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีไมตรี

ในขณะที่ นิคม กองเพชร (2543) ได้ศึกษาเรื่องกลวิธีการแตงนวนนิยายของขวัญไทย ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายของขวัญไทยใช้กลวิธีการวางโครงเรื่องมีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง โดยการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครมนุษย์กับตัวละครภูตผีปีศาจ และมีตอนจบของเรื่อง การเปิดเรื่องมักจะเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากและบรรยากาศและการแสดงนาฏการของตัวละคร ดำเนินเรื่องโดยการใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้ง กลวิธีการเรียงลำดับเหตุการณ์และกลวิธีการเล่าเรื่อง และเปิดเรื่องด้วยความหวานชื่นของตัวละครเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลวิธีการสร้างตัวละคร มี 2 ประเภท คือ ตัวละครประเภทมนุษย์ฝ่ายดี ฝ่ายร้าย และตัวละครมนุษย์ที่สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหนือวิสัยมนุษย์ซึ่งก็คือภูตผีปีศาจและวิญญาณ มีการปรากฏตัวให้ผู้คนเห็นในสภาพที่ยังมีชีวิตและที่เสียชีวิตไปแล้วและสิ่งที่อยู่สิ่งของต่าง ๆ ด้านกลวิธีการนำเสนอตัวละคร นิยมใช้การบรรยายหรือพรรณนาของผู้ประพันธ์และการบอกเล่าผ่านตัวละครอื่น ส่วนกลวิธีการสร้างฉากและบรรยากาศ จะใช้วิธีการบรรยายฉากและบรรยากาศที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อกลวิธีการสร้างตัวละครในด้านอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมตัวละครกับกลวิธีการดำเนินเรื่อง ในด้านการสร้างความขัดแย้ง แสดงให้เห็นความสยองขวัญ ตื่นเต้น น่าสนใจ เหมาะสมกับเนื้อหาของวรรณกรรม

ในปี 2545 พระมหาลิขิต คำหงษา (2545) ได้ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องมิลินทปัญหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์มิลินทปัญหาพบว่าคัมภีร์มิลินทปัญหา แต่งโดยพระติปิฎกอุทกขณเถระเจ้า เมื่อพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้ประมาณ 500 ปี แต่งเป็นภาษาสันสกฤต ผู้แต่งมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงหลักพระธรรมวินัยในพุทธศาสนาให้ชัดเจน ซึ่งศิลปะการใช้ภาษา ด้านการใช้ถ้อยคำ จะมีสัมผัสสุกหรือกันอย่างมีจังหวะเหมือนร้อยกรองแต่ไม่มีการบังคับรูปแบบฉันทลักษณ์ อลังการทางเสียง มีการเล่นเสียงสัมผัสทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะและอลังการทางความหมาย มีการอธิบายหลักธรรมให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายด้วยกลวิธีอุปมาอุปไมย การใช้สำนวนโวหาร 5 อย่าง ได้แก่ บรรยายโวหาร เทศนาโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหารและสาธกโวหาร ส่วนระดับภาษา พบว่ามีการใช้ภาษา 3 ระดับ คือ ระดับรูปธรรม ระดับนามธรรมและระดับอภิธรรม

นอกจากนี้ วรรณะรัตน์ ไชยวงศ์ (2550) ได้ศึกษาการวิเคราะห์กลวิธีการแตงและคุณค่าของนวนิยายแปลเกาหลี ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายแปลเกาหลีมีการดำเนินโครงเรื่องที่กระชับมีความกระชับรัดกุมของปมความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับตัวเองและมนุษย์

กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องจนจบเรื่องด้วย โศกนาฏกรรมเป็นส่วนใหญ่ แก่นเรื่องจะเสนอแนวคิดเรื่องความรักระหว่างชายหญิงที่เกิดจากความผูกพันและเกิดเป็นความรักที่ไม่ได้ครองคู่กันเป็นส่วนใหญ่ กลวิธีการสร้างตัวละครเป็นลักษณะแบบกลมและตัวละครมีความสัมพันธ์เป็นรักดีเล่ากลวิธีการสร้างฉากมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ซึ่งแสดงสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตของคนเกาหลี ด้านมุมมองการเล่าเรื่องแบบผสมระหว่างผู้เล่าเรื่องเป็นตัวเอง และผู้รู้แจ้งตลอดทั้งเรื่อง กลวิธีการลีลาการเขียน ผู้แปลให้ถ้อยคำได้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและลักษณะนิสัย วัยของตัวละคร มีการใช้ความเปรียบอุปมาโวหารเป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจและใช้ประโยคสื่อความหมายให้เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แล้วยังให้คุณค่าเรื่องการสะท้อนสภาพสังคมครอบครัวที่มีปัญหาที่ส่งผลให้เด็กกลายเป็นคนมีปัญหาดำเนินไปด้วย

ในปีเดียวกัน พิวารรณ สังขจันทร์ (2550) ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นอีโรติกของสุจินดา ขันตยาตงกต ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนออย่างแยบยลโดยใช้ศิลปะการใช้ภาษา 3 ประการ คือ การเลือกใช้คำ การใช้ภาษา และภาษาที่ใช้ภาพพจน์มาเปรียบเทียบหรือแทนลักษณะบางอย่างเป็นอย่างดี จึงทำให้เรื่องสั้นอีโรติกที่มีเนื้อหามุ่งประเด็นเรื่องราวความรักความใคร่และเรื่องเพศ มีเสน่ห์ชวนอ่าน แตกต่างจากรรณกรรมลามกที่ใช้ภาษาตรงไปตรงมา หยาบโตน ตัวละครที่สร้างขึ้นมีทั้งลักษณะนิสัยอย่างเดียวหรือน้อยอย่าง (Flat character) และตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหลายอย่าง (Round character) ซึ่งสุจินดา ขันตยาตงกต สร้างตัวละครทุกตัวอย่างความสมจริง มีความคิดความต้องการเหมือนมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ที่มีความต้องการทางด้านจิตใจและความต้องการทางด้านร่างกายที่มาตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ โดยตัวละครหญิงซึ่งเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงนั้นจะมีความมั่นใจและมีเสน่ห์ทางเพศ ซึ่งบางครั้งก็เพิ่มคุณค่าให้ตัวผู้หญิง แต่บางครั้งก็ลดคุณค่าตัวเองซึ่ง สุจินดา ขันตยาตงกต กล่าวที่จะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกและมุมมองของผู้หญิงซึ่งนำมาจากประสบการณ์ของตนเองหรือคนรอบข้างมาผูกเป็น โครงเรื่องและเสนอผ่านตัวละครในงานเขียนของตนเอง ซึ่งยังสะท้อนให้เห็นความเป็นสตรีนิยมที่ผู้แต่งสอดแทรกไว้ในเรื่องอีกด้วย

ต่อมา จิตรานนท์ ทองมี (2554) ศึกษากลวิธีการแต่งและภาพสะท้อนปัญหาของวัยรุ่นในนวนิยายชีวิตวัยรุ่นอเมริกันบางเรื่องตามที่ได้เลือกสรร ผลการวิจัยพบว่า โครงเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหาของวัยรุ่นในปัจจุบัน โดยนิยมเริ่มเรื่องตามลำดับเวลาและมีการเล่าเรื่องย้อนกลับไปในอดีต ผู้เขียนนิยมใช้มุมมองแบบบุรุษที่หนึ่งโดยตัวละครเอกมักเป็นผู้เล่าเรื่อง การดำเนินเรื่องมักใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครอง ด้านการสร้างตัวละครนั้น ตัวละครวัยรุ่นส่วนใหญ่มีบุคลิกคล้ายคลึงกับวัยรุ่นในชีวิตจริง

นอกจากนั้นฉากในนวนิยายแต่ละเรื่องแตกต่างกันแต่สัมพันธ์กับแนวคิดและตัวละคร นวนิยายชีวิตวัยรุ่นอเมริกันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของนักเขียนแต่ละคนต่อปัญหาวัยรุ่น ซึ่งมีความสมจริงและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อคิดแก่วัยรุ่น รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้อ่านเห็นถึงพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ

ส่วน Jiang Nannan (2555) ศึกษากลวิธีการแต่งและแนวคิดในนวนิยายชุดความสุขของกะทิ โดย งามพรรณ เวชชาชีวะ ผลการวิจัยพบว่า งามพรรณ เวชชาชีวะ ได้แต่งเรื่องราวของเด็กหญิงกำพร้าคนหนึ่งที่มีชีวิตทั้งความสุขและความทุกข์ โดยใช้กลวิธีการแต่ง ได้แก่ การตั้งชื่อบทย่อของแต่ละเล่ม ตั้งชื่อตามของใช้ทั่วไป สิ่งของธรรมชาติ ชื่ออาหาร ชื่อนิทานและคำนามธรรม โดยมีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชื่อบทย่อซึ่งดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน การวางโครงเรื่องผู้แต่งได้กำหนดเหตุการณ์และการดำเนินชีวิตของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเวลา โดยมีเนื้อเรื่องที่ต่อเนื่องกันตลอดทั้ง 3 เรื่อง ผู้แต่งใช้กลวิธีการเปิดเรื่องที่หลากหลาย โดยเปิดเรื่องด้วยการอธิบายชื่อบท บรรยายฉากและบรรยากาศ เปิดเรื่องโดยใช้บทสนทนา ใช้นาฏการและการเล่าเรื่อง ส่วนการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งที่ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ตามลำดับปฏิทินและการลำดับเหตุการณ์แบบย้อนต้น กลวิธีการปิดเรื่อง ผู้แต่งนิยมใช้กลวิธีการปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม นอกจากนี้ยังใช้วิธีปิดเรื่องแบบให้ผู้อ่านคิดหาคำตอบและปิดเรื่องแบบโสกนาฏกรรม ผู้แต่งสร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมและนิสัยใจคอสมจริง ฉากและบรรยากาศที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมี 4 ฉากสำคัญ คือ บ้านริมคลอง บ้านชายทะเล บ้านกลางเมือง และสถานที่ต่างประเทศ เป็นฉากที่สัมพันธ์กับชีวิตของตัวละครเอกที่เติบโตไปตามวัย ส่วนบทสนทนา ผู้แต่งได้สร้างบทสนทนาที่ช่วยดำเนินเรื่อง เป็นบทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละคร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม รวมทั้งให้คิดและข้อคิดแก่ผู้อ่าน

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลวิธีการแต่งวรรณกรรมนั้นมีหลายวิธี ทั้งการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเล่าเรื่อง การปิดเรื่อง การสร้างฉาก การสร้างตัวละครและการสร้างบทสนทนา ซึ่งแต่ละวิธีการนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีการของผู้เขียนแต่ละคนว่ามีความถนัดหรือความสามารถในการใช้วิธีต่าง ๆ มากเพียงใดซึ่งวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนแต่มีหลักการมาจากแนวคิดทางวรรณกรรมทั้งสิ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่า

งานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่า มีผู้ศึกษาวิจัยไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยรวบรวมและประมวล ได้ดังนี้

มาร์ติน ชาลบรูก (2539) ศึกษาลักษณะของเรื่องเล่าภาษาไทยร่วมสมัยซึ่งสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ภาษาของเรื่องเล่าไทยแสดงให้เห็นว่าการที่ภาษาไทยไม่มีการบ่งเวลาและเหตุผลโดยใช้หน่วยคำเป็นเครื่องหมาย ทำให้เรื่องเล่าของไทยมีลักษณะเด่น คือ การลำดับเหตุการณ์ตามการเกิดก่อนเกิดหลัง และใช้สันธานแสดงผลมากกว่าเหตุ การบ่งอย่างชัดเจนว่าเหตุการณ์ที่พูดถึงเป็นเรื่องในอดีต หรือเป็นเหตุ ปรากฏน้อยมาก และไม่ค่อยมีความสำคัญในภาษาไทย ลักษณะนี้สอดคล้องกับโลกทัศน์เรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งเน้นผลของการกระทำมากกว่าเหตุ การไม่ใช้คำขยายคำนามในภาษาไทยทำให้มีการระบุลักษณะบุคคลในเรื่องเล่าโดยกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำ ความจริงข้อนี้สะท้อนความเชื่อของคนไทยที่ว่าปัจจุบันเป็นผลของการกระทำในอดีต นอกจากนั้น ภาษาที่ใช้ในการบ่งสถานที่ในเรื่องเล่าภาษาไทยดูเหมือนจะมีความสำคัญมากกว่าการบ่งเวลา สถานที่ในภาษาไทยสื่อความถึงสถานภาพ เช่น โดยการระบุตำแหน่งของเรือนที่อยู่อยู่ชั้นบน (สูง) หรือชั้นล่าง (ต่ำ) นอกจากนั้นสถานภาพและความสูงต่ำยังบ่งบอกโดยคำเรียกขานในภาษาไทยอีกด้วย ลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำค่าสูงในโลกทัศน์ของคนไทย

ต่อมา เพลินพิศ เพิ่มสิน (2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานเรื่องอาหรับราตรี ผลการวิจัยพบว่า นิทานอาหรับราตรีมีที่มาจากนิทานเปอร์เซียกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งแตกต่างจากนิทานไทยทั่วไปที่ส่วนมากมาจากนิทานอินเดีย เรื่องราวจึงสะท้อนสภาพสังคมเจ้าของนิทาน ซึ่งนิทานเรื่องนี้มีแนวเรื่อง 10 แบบ แนวเรื่องหลักเป็นการใช้ปัญญาเปลี่ยนทัศนคติของคน แนวเรื่องย่อยสนับสนุนแนวเรื่องหลัก และแนวเรื่อง 10 แบบสะท้อนปัญหาความขัดแย้งในสังคมและวิถีการดำเนินชีวิต ส่วนการศึกษาอนุภาคพบว่ามี 3 แบบ ประกอบด้วยอนุภาคตัวละคร การสร้างตัวละครมี 3 ประเภท คือ มนุษย์ อนุภาค และสัตว์ อนุภาคของเหตุการณ์ปรากฏ 17 เหตุการณ์ และอนุภาคของสิ่งของ แสดงถึงไหวพริบของมนุษย์และความสามารถในการใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์ ด้านแก่นเรื่องพบว่ามี 9 แบบ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ปัญญา ความซื่อสัตย์ ความอิจฉาริษยาความรักความประมาททำให้เกิดทุกข์ ความดีความชั่วเรื่องกรรม เรื่องการล่วงประเวณีและแนวคิด เรื่องผู้นำ ส่วนคุณค่าที่ได้จากเรื่อง ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางด้านคติธรรม คุณค่าด้านการสะท้อนสภาพสังคม คุณค่าด้านการสะท้อนค่านิยมของสังคมที่ยกย่องผู้มีความรู้และสะท้อนสถานภาพทางสังคมด้านฐานะและบทบาทหน้าที่

ในปีเดียวกัน สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์ (2544) ศึกษาวิเคราะห์นิทานเด็กจากโครงการประกวดนิทานมุขนิธิเด็ก พ.ศ.2536-2544 ผลการวิจัยพบว่า นิทานมุขนิธิเด็กมีลักษณะและคุณค่าทางวรรณกรรมดังนี้คือ มีรูปแบบเป็นนิทานเบ็ดเตล็ดเนื่องจากมีผู้แต่งหลากหลาย มีกลวิธีการแต่งที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แก่นเรื่องหลักมีความหลากหลายและมีเรื่องร่วมสมัยเพิ่มเติมมากขึ้น

จากแก่นเรื่องหลักของนิทานอื่น ๆ โดยทั่วไป ด้านการใช้ภาษา มีการเลือกใช้ถ้อยคำที่ง่าย ๆ ตรงไปตรงมาในนิทานประเภทประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ในประเภทบุคคลทั่วไป การใช้ถ้อยคำมีความซับซ้อนมากขึ้น ส่วนการใช้สำนวนโวหารนั้นนิทานประเภทประถมศึกษากับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ใช้สำนวนโวหารแบบจินตภาพและการใช้ภาพพจน์ชนิดบุคคลาธิษฐาน ส่วนในนิทานประเภทบุคคลทั่วไปมีการใช้โวหารภาพพจน์ชนิดสัญลักษณ์มากขึ้น คุณค่าด้านสังคมนั้นพบว่า สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ค่านิยมร่วมสมัย วิถีชีวิตที่ทำให้เห็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจากต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมตะวันตก ประเพณีที่ยังมีอยู่ในสังคมไทย การปกครองและภาพสะท้อนทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังให้คุณค่าด้านจิตวิทยาที่ซ่อนเร้นอยู่ในเนื้อหาของนิทานตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการในช่วงวัยต่าง ๆ ส่วนประเด็นจินตนาการนั้นเด็กโตและผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์จินตนาการจะสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นจริงมากขึ้น นอกจากนี้นิทานมุขนิธิต่างยังให้ภาพสะท้อนทางสังคมด้านต่าง ๆ ที่ทำให้เห็นภาพรวมวรรณกรรมนิทานร่วมสมัยอีกด้วย

ต่อมา ธนาวิณ เสาวพันธ์พิสุทธิ (2545) ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเหนือธรรมชาติในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สามารถแบ่งตัวละครเหนือธรรมชาติในนิทานได้ 10 ประเภท คือ พระอินทร์ เทวดา มนุษย์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ยักษ์ ผี ครุฑ นาค เงือก สัตว์ที่มีคุณสมบัติพิเศษและตัวละครประเภทสิ่งของที่มีอำนาจวิเศษ โดยมีที่มาจากศาสนาพราหมณ์ฮินดู และศาสนาพุทธ มาจากความเชื่อ ความกลัวในสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น ซึ่งตัวละครจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นจะมีความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ค่านิยมของตัวละครจะเป็นค่านิยมพื้นฐานทั่วไปของคนในสังคม ส่วนประเพณีเกี่ยวกับตัวละครมักเป็นประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของชาวบ้านในภาคเหนือ ตัวละครเหนือธรรมชาติจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือตัวเอกของเรื่อง ซึ่งคุณค่าของตัวละครเหนือธรรมชาติพบว่า ตัวละครนำเนื้อเรื่องไปสู่จุดหมายได้อย่างรวดเร็ว สมเหตุสมผลและโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ฟังนำติดตามและยังให้คุณค่าทางศีลธรรมแฝงไว้ในตัวละคร เป็นการช่วยเหลือในการเป็นกลไกทางสังคมช่วยสั่งสอนให้คนในสังคมได้ประพฤติตาม

นอกจากนี้ ธนวัฒน์ กุรมนารถ (2546) ได้ศึกษาตัวละครในนิทานมุขตลก ภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดประเภทนิทานมุขตลกภาคกลางตามทฤษฎีของสติต ทอมป์สัน พบว่า ส่วนใหญ่สอดคล้องตามทฤษฎี ที่ไม่ปรากฏตามทฤษฎีของสติต ทอมป์สัน คือ นิทานมุขตลกเรื่องเพศกับมุขตลกเกี่ยวกับภาษา ส่วนตัวละครในนิทานนั้นแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มนักบวช กลุ่มเครื่องญาติ กลุ่มคนต่างชาติต่างสังคม และกลุ่มคนพิการยากไร้ซึ่งตัวละครแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์และความขัดแย้งกันแต่ไม่รุนแรงจนทำให้เกิดปัญหา ด้านการวิเคราะห์ใน

แนวทางจิตวิทยา พบว่า ตัวละครในนิทานมุขตลกเป็นผู้พ่ายแพ้ต่อความปรารถนาฝ่ายต่ำ มีบุคลิกภาพที่ประสานกันระหว่างความรักและความก้าวร้าวเนื่องมาจากสัญชาตญาณมุ่งเป็นและมุ่งตายของแต่ละบุคคลและตัวละครมีความเก็บกดและตอบสนองผู้มีอำนาจเหนือกว่า ส่วนในด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและค่านิยมที่สะท้อนผ่านพฤติกรรมตัวละคร พบว่า มีความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของสังคมไทยภาคกลาง

อีกทั้ง วิชา แก้วจินดา (2546) ศึกษาการเปรียบเทียบนิทานเรื่องปลาบู่ทองฉบับภาคกลางและฉบับภาคอีสาน ผลการวิจัย พบว่า นิทานเรื่องปลาบู่ทองฉบับภาคกลางและฉบับภาคอีสานมีลักษณะทั่วไปเชิงวรรณกรรมคล้ายกันและแตกต่างกัน คือโครงเรื่องที่ผู้แต่งวางไว้ใน การดำเนินเรื่องโดยรวมคล้ายกัน แต่รายละเอียดย่อยของเนื้อเรื่องแตกต่างกันตามจุดประสงค์และจินตนาการของผู้แต่ง นอกจากนี้การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปเชิงวรรณกรรมยังสื่อให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะท้องถิ่นภาคกลางและภาคอีสาน เช่น การใช้ภาษาลักษณะคำประพันธ์ ส่วนการเปรียบเทียบเชิงสังคม พบว่า ในนิทานปลาบู่ทองฉบับภาคกลางและฉบับภาคอีสานแสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมกันของสังคมใหญ่และความแตกต่างกันในสังคมย่อยของแต่ละท้องถิ่น ลักษณะร่วมกันคือมีค่านิยมยกย่องคนดี ให้ความเคารพผู้อาวุโส มีความเชื่อดั้งเดิมคือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และความเชื่อหลักธรรมในพุทธศาสนา ด้านประเพณีมีการแสดงออกถึงความสามัคคีของคนในสังคม ด้านการประกอบอาชีพก็มีความคล้ายคลึงกันคือ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร ประมง สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม ภาพสะท้อนด้านสังคมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น คือการประกอบอาชีพ ประเพณี การปรุงอาหาร

ด้าน บุทธพิชัย ศิริพงษ์ (2547) ศึกษาการเปรียบเทียบนิทานปรัมปราภาคเหนือและภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า นิทานปรัมปราเป็นเรื่องเล่าที่อธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ กำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์ กำเนิดวีรบุรุษวัฒนธรรม รวมถึงศาสนาและพิธีกรรม บางเรื่องกล่าวถึงเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา นางฟ้า พระอินทร์ สัตว์หรือมนุษย์ซึ่งถือเป็นเรื่องเล่าที่คลี่คลายปัญหาในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องเล่าที่สืบต่อกันมาจนเป็นเรื่องความเชื่อในปัจจุบัน ซึ่งเนื้อหาของนิทานปรัมปรา มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ด้านค่านิยมเรื่องความกตัญญูรู้คุณ การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส การเคารพบูชาผู้ให้กำเนิด ความมีสัจจะต่อตนเองและผู้อื่น ความอดทนอดกลั้นทั้งกายและใจ เป็นต้น ส่วนด้านความเชื่อ จะมีความเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เทพารักษ์ ผีสาว เทวดา ความเชื่อบางอย่างจะเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องโชคกลางที่บอกเหตุ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เวทมนตร์คาถา และความเชื่อในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ส่วนด้านวิถีชีวิตของชาวภาคเหนือและอีสานจะ

คล้ายคลึงกันเนื่องจากการดำรงชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติ ทั้งการตั้งถิ่นฐาน การสร้างบ้าน การประกอบอาชีพ ลักษณะครอบครัวและความเป็นอยู่ นอกจากนี้นิทานปรัมปราภาคเหนือและภาคอีสานยังสอดแทรกแง่คิดคติสอนใจ ศีลธรรมจรรยา ตามหลักพุทธศาสนาซึ่งมีบทบาทต่อสังคม ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้ง จุฬาวดี วรเศรษฐศักดิ์ (2548) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องเล่าสยองขวัญของรายการวิทยุ “เดอะซีซัน” ผลการวิจัยพบว่า ศิลปะการดำเนินรายการเดอะซีซัน มีลักษณะเด่น 14 ประการ ส่วนการนำเสนอเรื่องเล่านั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ ลางบอกเหตุ พฤติกรรมของตัวละครเอกในเรื่อง และสิ่งของสำคัญในเรื่อง ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องที่ประสบเหตุการณ์สยองขวัญส่วนใหญ่ นิยมใช้กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ตามปฏิทิน และทางด้าน โครงเรื่องสยองขวัญ พบการนำเรื่อง เหตุการณ์ยั่วๆ การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตั้งเครียด การคลี่คลาย เหตุการณ์ต่อเนื่องและการสรุป โครงเรื่องสยองขวัญทุกเรื่องจะมีจุดตั้งเครียดและการคลี่คลายเสมอ ด้านการใช้ภาษาพบว่า การตั้งชื่อเรื่องเล่าสยองขวัญที่สื่อความหมายถึงเรื่องสยองขวัญ สื่อความหมายถึงความตาย สื่อความหมายถึง เรื่องราวอันตราายน่าสยดสยอง และสื่อความหมายถึงชื่อหรือฉายาของผี ส่วนภาษาที่ใช้ในเนื้อเรื่องนั้น เป็นการใช้ภาษาสนทนา

ในปีต่อมา พงษ์นิลา ภูมิวัฒน์ (2549) ศึกษาการใช้เรื่องเล่าและตำนานในการสร้างอัตลักษณ์ในวรรณกรรมเยาวชนของนักเขียนอเมริกันเชื้อสายจีนร่วมสมัย ผลการวิจัยพบว่า การใช้เรื่องเล่าและตำนานในวรรณกรรมเยาวชนที่นำมาศึกษาปรากฏในสองรูปแบบ ได้แก่ ในรูปของโครงสร้างการปรับเปลี่ยนเรื่องเล่า โดยตัวละครเอกในแต่ละเรื่องจะใช้ชีวิตทั้งในเรื่องเล่าแบบจีนและเรื่องเล่าแบบอเมริกัน ตัวละครเอกจะทำความเข้าใจและผสมผสานเรื่องเล่าทั้งสองชุด เพื่อสร้างเป็นเรื่องเล่าของชาวอเมริกันเชื้อสายจีนในรูปแบบของตน เรื่องเล่าดังกล่าวจะช่วยให้เขาหรือเธอสร้างอัตลักษณ์ความเป็นอเมริกันเชื้อสายจีนได้มากที่สุด ส่วนรูปแบบที่สองคือการสอดแทรกเรื่องเล่าจีน เรื่องเล่าอเมริกันเชื้อสายจีนและตำนานจีนลงในเรื่องเล่ากระแสหลัก เพื่อเป็นการอ้างอิงสิทธิ์ในพื้นที่อเมริกาและอนุญาตให้ชาวอเมริกันเชื้อสายจีนสามารถมีเสียงในการอธิบายเรื่องราวของตัวเอง กระบวนการดังกล่าวจะทำให้อัตลักษณ์ของชาวอเมริกันเชื้อสายจีน ซึ่งถูกกดทับโดยเรื่องเล่ากระแสหลักปรากฏขึ้น ซึ่งนักเขียนทั้ง 4 คน มีวิธีมองปัญหาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานตั้งแต่วัยเยาว์และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่า วรรณกรรมเยาวชนของนักเขียนอเมริกันเชื้อสายจีน ยังคงมีลักษณะวรรณกรรมเยาวชนแบบอนุรักษนิยม

นอกจากนี้ พงษ์มาน มุลทรัพย์ (2551) ศึกษาเรื่องเล่าของเกย์ในชุมชนวรรณกรรมออนไลน์ : กรณีศึกษากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า เรื่องเล่าในชุมชนวรรณกรรมออนไลน์นี้สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ เรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ชีวิตและเรื่องแต่งซึ่ง ได้แก่ นวนิยายและเรื่องสั้น เรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ชีวิตมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเกย์ ส่วนเนื้อหาของนวนิยายและ

เรื่องสั้นนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเหงาและประสบการณ์ด้านความรักของเกย์ สำหรับ กลวิธีการแต่งนั้น ในเรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ชีวิตนั้นมีการนำเสนอจากมุมมองของเกย์ กล่าวคือผู้เขียนซึ่งล้วนเป็นเกย์เล่าเรื่องของตนโดยใช้การเล่าเรื่องจากมุมมองของผู้เล่าที่ใช้สรรพนาม บุรุษที่ 1 แทนตนเอง และมีการเน้นมุมมองของเรื่องของผู้เป็นเกย์ ส่วนในเรื่องแต่งนั้น พบว่า ตัวละครหลักทั้งในเรื่องสั้นและนวนิยายล้วนเป็นเกย์ แก่นเรื่องของเรื่องแต่งเหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับ ประสบการณ์ด้านความรักของเกย์ ส่วนบทบาทหน้าที่ที่เรื่องเล่าของเกย์มี 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เรื่องเล่าเหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างความเป็นกลุ่มของกลุ่มบลูสกาย โซไซตี้ ประการที่สอง เรื่องเล่ายังมีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์เกย์และภาพตัวแทนเกย์ และประการสุดท้าย เรื่องเล่าเหล่านี้นับเป็นการสร้างวาทกรรมเกย์ของกลุ่มบลูสกาย โซไซตี้เพื่อตอบโต้วาทกรรมกระแสหลักที่สร้างความเป็นอื่นให้แก่เกย์

ต่อมา จารุวรรณ ธรรมวัตร (2552) ศึกษาโน้ตค้นในนิทานสำนวนอีสาน ผลการวิจัย พบว่า มโนทัศน์ในนิทานพื้นบ้านอีสานเป็นความคิดความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ คือ ผู้สร้างโลก ผู้สร้างมนุษย์ ผู้สร้างสรรพสิ่ง ประกอบด้วย ผีฟ้าผีแถน นาค ผีบรรพบุรุษ เมื่อนับถือ พุทธศาสนาจึงมีคติความเชื่อถือบารมีของพระโพธิสัตว์ ความเชื่อมั่นในหลักอริยธรรมและ กฎแห่งกรรม ซึ่งเป็นแม่แบบในการกำหนดมโนทัศน์เรื่องผู้นำ เรื่องเพศวิถีและเรื่องการใช้ความรู้ ความสามารถ ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพสังคมแบบเกษตรกรรมพึ่งพาธรรมชาติ

ในปีเดียวกันนั้น ลาวัญย์ สังขพันธ์านนท์ (2552) ก็ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นเมืองลาว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นเมืองลาวทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาว กะตู่และม้ง มีบทบาทหน้าที่ 5 ด้าน ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การให้การศึกษาอบรมระเบียบของสังคม การเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล อันเกิดจากความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคม การถ่ายทอดความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมและ บทบาทหน้าที่ในการสร้างและแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตมากกว่าปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบลักษณะร่วม และแตกต่างของบทบาทหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน ในนิทานพื้นเมืองของทั้ง 3 กลุ่ม ทำให้เห็นลักษณะร่วม ที่น่าสนใจในเรื่องของการอธิบายกำเนิดโลกและจักรวาลทัศน์ว่ามีวิถีคิดและความเชื่อที่คล้ายกัน

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตนาการสร้างตัวตนนั้น จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีผู้ใด ทำการศึกษาเรื่องนี้ จึงทำให้ไม่สามารถยกมากล่าวถึงในบทยานี้ได้ ซึ่งจากงานวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการแต่งวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานและเรื่องเล่าที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบถึง แนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมทั้งในเรื่องกลวิธีการแต่ง โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา แก่นเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่อง การใช้ภาษาและที่สำคัญกว่านั้นคือ งานวิจัยส่วนใหญ่

จะสะท้อนความคิดแฝง ค่านิยมหรือภาพสะท้อนสังคมของวรรณกรรมต่าง ๆ ไว้ ซึ่งถือเป็นคุณค่าของวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างงานวรรณกรรมแต่ละครั้งนั้น ล้วนแต่มีจุดประสงค์ มีเป้าหมายหรือประเด็นหลักที่ต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านรับรู้ เข้าใจหรือตระหนักคิด มากกว่าการเป็นวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวทาง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจากงานวิจัยที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การสร้างความต้วบพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงเจตนาการแต่ง บทบาทหน้าที่ทางสังคมและกลวิธีการแต่งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในพระราชนิพนธ์ของพระองค์

